

KVANTITEETTI JA AIKA I NOMINAALISEN ASPEKTIN NÄKÖKULMA SUOMEN OBJEKTIN JA SUBJEKTIN SIJAMERKINTÄÄN

Kokonaisten lauseiden tehtävä on kuvata tilanteita, joilla on jonkinlainen ajallinen kesto ja sisäinen aikarakenne. Lauseenjäsenten joukossa predikaattiverbi on ensisijaisesti se, joka suhteuttaa kuvatun tilanteen aikaulottuvuuteen ja samalla määrää lauseen kuvaaman tilanteen keston, ja lausekokonaisuuden aspektuaalinen tulkinta määräytyykin pitkälti juuri verbistä käsin. Verbin lisäksi myös eräiden nominaalisten lauseenjäsenten tehtäviin liittyy keston ilmaisemista, mistä selkein esimerkki lienevät erilaiset keston adverbialit (*Pekka ui **tunnin***). Lauseen ydinargumenteilla eli subjektilla ja objektilla sitä vastoin on epäsuorempi suhde keston ilmaisemiseen, sillä lauseen kuvaama tilanne ei yleensä rajaudu niiden kautta. Esimerkiksi lauseessa *Pekka taputti koiraa* subjektin ja objektin tarkoitteet osallistuvat tilanteeseen kokonaisuuksina, ja niiden ymmärretään olleen olemassa jo ennen tilannetta ja jatkavan olemassaoloaan sen päätyttyä. Ne siis vain »vierailevat» kuvatussa tilanteessa: ne saapuvat siihen, osallistuvat siihen ja poistuvat siitä rajaamatta sitä ajallisesti.

Eräissä tilanteissa ydinargumentin tarkoitteen luonne voi kuitenkin ratkaista koko lauseen aspektia koskevan tulkinnan. Näin käy esimerkiksi silloin, kun tarkoite on olemassaololtaan lyhytaikainen ja koko tilanteen kesto rajautuu sen olemassaolon mittaiseksi. Kopulalauseessa *Salama oli kirkas* subjektin tarkoitteen olemassaolo on aivan hetkellistä, ja niinpä lause on staattisesta *olla*-verbistään huolimatta luontevinta tulkita aspektiltaan punktuaaliseksi. Nominaalisen lauseenjäseneen tarkoite voi rajata tilanteen kestoä myös silloin, kun se syntyy tai katoaa tilanteen aikana tai osallistuu tilanteeseen vaihteittain. Esimerkiksi lauseiden *Pekka kaivoi ojan* ja *Liisa söi omenan* kuvaamat tilanteet päättyvät silloin, kun objekonaisuus on saatu valmiiksi tai koko omena on tullut syödyksi. Tällaisten lauseiden kuvaaman tilanteen ajallinen kesto onkin suoraan sidoksissa objektin tarkoitteen

kvantiteettiin. Jos tällainen tilanteeseen vaiheittain osallistuva kvantiteetti on sulkeinen, tilanne ymmärretään rajatuksi (kuten edellisissä esimerkeissä); jos kvantiteetti taas on avoin, tilannekin ymmärretään rajaamattomaksi, esimerkiksi *Kone valmistaa paperia*.

Tässä kirjoituksessa tarkoitukseni on tuoda suomen kieliopillisten sijojen oppositiosuhteiden tutkimukseen tällainen *nominaalisen aspektin* näkökulma, jossa siis tarkastellaan ajan suunnassa jakautuneen tarkoitekvantiteetin vaikutuksia lauseen aspektiin. Nominaalisella aspektilla tarkoitetaan sellaista lauseen kuvaaman tilanteen kestoa, joka perustuu ydinargumenttina toimivan NP:n tarkoitteen vaiheittaiseen osallistumiseen tilanteeseen siten, että tilanteen kokonaiskesto määräytyy tarkoitteen kokonaiskvantiteetin perusteella. Nominaalisen aspektin näkökulma ei ole fennistiikassa uusi, mutta sen soveltaminen erilaisia tilanteita kuvaaviin lauseisiin on tähän saakka ollut melko epäsystemaattista.

Kirjoitukseni aluksi esittelen yleisellä tasolla suomen kieliopillisten sijojen oppositiota sekä kvantiteetin ja ajan suhdetta. Tämän jälkeen tarkastelen yksityiskohtaisesti eräitä suomen objektisääntöjen kannalta ongelmallisia tapauksia, joissa totaaliobjekti esiintyy yleissäännön vastaisesti aspektiltaan rajaamatonta tilannetta kuvaavassa lauseessa. Tarkastelu osoittaa ensinnäkin sen, että tällaisten lauseiden kirjo on laajempi kuin fennistiikassa on aiemmin oletettu. Totaaliobjekti ei siis ole aspektiltaan rajaamattomassa lauseessa sellainen poikkeama kuin on ajateltu. Lisäksi tarkastelu osoittaa, että totaaliobjektin ilmaisema kvantiteetti saattaa ajan suuntaisesti jakautuneena olla paitsi sulkeinen myös avoin samaan tapaan kuin partitiiviobjektin tarkoite. Objektista tekemieni havaintojen pohjalta käsittelen myös eksistentiaalisubjektin sijanvaihtelua ja sen avulla ilmaistavan kvantiteetin ajallista jakautumista. Lopuksi pohdin vielä transitiivilauseen subjektin tarkoitteen ajallisen jakautumisen vaikutusta objektin sijamerkintään.

Suomen kielen vakiintuneiden objektisääntöjen ongelmaksi osoittautuu se, että aspektin rajattuu (ja siihen liittyvää kvantiteetin sulkeisuutta) on totuttu tarkastelemaan yksinomaan aika-akselin suuntaisena ilmiönä eli siten, että erilaisten tilanteiden »täytyminen» niin kvantiteetin kuin tapahtumisenkin osalta toteutuu — jos on toteutuakseen — ajan myötä tilanteiden päättyessä. Tämän ajattelun mukaan rajaamattomana jatkuva tilanne ei siis voi täytyä, koska se ei saavuta päätepistettä. Huomiotta on jäänyt se mahdollisuus, että tilanteet voivat »täytyä» myös kontinuaatiivisessa mielessä. Näin tapahtuu, kun tilanteessa esiintyy voimadynaaminen vaikutus, jonka jatkuvasti ylläpitämä asiointila hahmotetaan täyttymiseksi. Esimerkiksi totaaliobjektillisen lauseen *Pumppu tyhjentää vetokaapin kaasusta* voidaan ymmärtää ilmaisevan paitsi tilanteen kertaluonteista täyttymistä (’pumppu pumppaa kaapista pois siellä olleen kaasun’) myös sen kontinuaatiivista täyttymistä (’pumppu pitää kaapin jatkuvasti tyhjänä pumppaamalla kaiken sinne tulevan kaasun pois’). Molemmista tapauksista voidaan käyttää totaaliobjektia, mutta klassinen, resultatiivisuuteen perustuva käsitys objektin sijojen tehtävistä selittää vain ensimmäisen tulkinnan mukaisen totaaliobjektin.

Aika-akselimetaphoran avulla tällainen kertaluonteisen ja jatkuvan täyttymisen ero voidaan esittää niin, että kertaluonteinen täytyminen seuraa tapahtumista aika-akselin suunnassa. Kontinuaatiivinen täytyminen taas voidaan ajatella aika-akseliin nähden kohtisuoraksi, ajassa etenevän tilanteen mukana eteneväksi ja siten jatkuvasti vallitsevaksi. Kummankintapainen täytyminen ja siitä seuraava totaalisuus voi koskea sekä (tarkoitteen) kvantiteettia että (tilanteen) tapahtumista. Nominaalisen lauseenjäsenen tarkoitteen kvantiteetti on kontinuaatiivisessa mielessä totaalinen silloin, kun ajassa loputtomaksi

▷

aineksen virraksi jakautuneen tarkoitteen kunakin hetkenä tilanteessa mukana oleva osapaljous ymmärretään kvantitatiivisesti sulkeiseksi ja se tulee kokonaisuudessaan verbin ilmaisemalla tavalla käsitellyksi (esim. *Katalysattori puhdistaa pakokaasun* 'jatkuvasti kaiken tilanteeseen tulevan pakokaasun'). Vastaavasti verbin ilmaisema tapahtuminen voi »täytyä» paitsi kumulatiivisesti ja kertaluonteisesti ajan suunnassa myös kontinuaatiivisesti (esim. *Harja puhdistaa hihnan ennen sen kulkeutumista sisälle koneistoon*). Tällöin jokin jatkuvasti vaikuttava voima pitää yllä staattisena näyttäytyvää mutta luonteeltaan kontinuaatiivisessa mielessä resultatiivista tilannetta ja tekee ilmauksesta tällä tavoin rajatun.

TAUSTAA

Suomen kieliopin tutkituin ja samalla ongelmallisin ilmiö on epäilemättä kieliopillisten sijojen (partitiivin ja totaalisijan¹) vaihtelu objektin, eksistentiaalisubjektin ja predikatiivin merkinnässä. Vaihteluun vaikuttavat ja siinä ovat keskenään tiiviissä vuorovaikutuksessa monenlaiset kieliopilliset systeemit: kvantiteetti, definiittisyys, referenssi, jaollisuus, negaatio, kongruenssi ja aspekti. Näistä jaollisuus on ilmiö, joka liittyy kaikkeen partitiivin ja totaalisijan vaihteluun; muut mainitut ilmiöt taas rajoittuvat vain osaan mainituista funktioista.

Objektin sijan vaihteluun vaikuttavat fennistiikan vallitsevan näkemyksen mukaan (tällä tarkoitan uusimmassa tutkimuskirjallisuudessa esitettyjä ja etenkin Ison Suomen Kieliopin [ISK:n] edustamia kantoja) objektin tarkoitteen kvantiteetti, lauseen aspekti sekä lauseen polaarisuus eli kielteinen tai myönteinen sisältö. Partitiiviobjekti on käytössä silloin, kun objektin tarkoitteen kvantiteetti on avoin² (*Löysin sieniiä*), lauseen aspekti on rajaamaton (*Katselin häntä*) tai lause on tulkinnaltaan kielteinen (*En huomannut sinua*). Usein nämä tekijät vaikuttavat kuitenkin samanaikaisesti: esimerkiksi lauseessa *Kone valmistaa paperia* sekä objektin tarkoitteen kvantiteetti että lauseen aspekti ovat rajaamatonta tyyppiä.

Eksistentiaalisubjektin sijanvalintaan vaikuttavat osittain samat tekijät kuin objektin sijanvalintaan, nimittäin kvantiteetti ja polaarisuus. Puhtaasti aspektuaalisia seikkoja eksistentiaalisubjektin sijan vaihtelulla sen sijaan ei ilmaista, vaikka partitiivisubjektin ilmaisema avoin kvantiteetti synnyttääkin joskus sekundaarisen, kvantiteetin kannatteleman rajaamattoman aspektin (esim. *Hanasta tippui vettä*). Tällainen kvantiteettisidonnainen aspekti perustuu Larjavaaran (1991) termejä käyttäkseni *tarkoittekvantifikaation* ja *tapahtumiskvantifikaation* yhteiseen etenemiseen.

Predikatiivin sijanvaihtelua on fennistiikassa käsitelty paljolti erillään subjektin ja objektin sijanvaihtelusta, joita taas on useinkin tarkasteltu yhdessä. Poikkeuksena on kuitenkin muun muassa Itkonen (1976), joka tarkastelee kaikkia kolmea funktiota rinnan

¹ Termillä *totaalisija* tarkoitan kaikkia partitiivin kanssa täydennysjakaumassa olevia subjektin ja objektin merkintätapoja: nominatiivisubjektia sekä niin sanottua totaaliobjektia, jonka muoto voi olla nominatiivi, genetiivi tai akkusatiivi (ks. ISK s. 887–897). Näitä käsittelen tässä esityksessä yhtenä kokonaisuutena, partitiivin vastaparina.

² Tässä kirjoituksessa varaan sekaannusten välttämiseksi termit *rajattu* ja *rajaamaton* puhtaasti aspektuaaliseen käyttöön. Niitä vastaavia kvantitatiivisia termejä ovat *avoin* ja *sulkeinen*.

sekä esittää olennaisia rinnastuksia predikatiivin ja muiden mainittujen lauseenjäsenten sijanvaihtelun tehtävistä. Predikatiivin sijanvalintaan eivät vallitsevan käsityksen mukaan vaikuta lauseen aspekti ja polaarisuus, vaan vaihtelevan predikatiivin sija heijastaa subjektin tarkoitteen jaollisuutta koskevaa tulkintaa. Tätä kautta predikatiivin sijanvaihtelu rinnastuu tavallaan subjektin ja objektin sijanvaihtelun kvantifioivaan funktioon, sillä tarkoitteiden jaollisuuden oppositio on avoimen ja sulkeisen kvantiteetin vastakohtaisuuden edellytys. Perussääntönä on, että predikatiivi on nominatiivissa silloin, kun subjektin tarkoite on jaoton (*Pallo on pyöreä*), ja partitiivissa silloin, kun subjektin tarkoite on jaollinen (*Kahvi on mustaa*).

Fennistiikan tutkimuskirjallisuudessa kvantiteettia ja aspektia yhdistävät näkökulmat ovat olleet runsaimmin mukana objektin sijan kuvauksessa. Predikatiivin sijanvalinnan taas on katsottu ilmentävän (ja osaltaan myös määräävän) subjektin tarkoitteen ymmärrettyä jaollisuutta, eikä siihen ole kytketty aspektuaalisia näkökohtia (toisin kuitenkin Huumo, tulossa). Myös eksistentiaalisubjektin sijanvaihtelun tutkimuksessa kvantiteetin ja aspektin mahdollinen sidoksisuus on todettu; mainintoja tästä esittävät muassa Sadeniemi (1950: 53) ja Kangasmaa-Minn (1978: 25), ja yksityiskohtaisemmin näitä ilmiöitä käsittelee Huumo (1997, 2001a, 2003). Fennistiikan eksistentiaalisubjektia koskevassa kirjallisuudessa on kuitenkin keskitytty pohtimaan kvantifikaation, jaollisuuden, definiittisyyden ja referenssin näkökulmia ja näiden ilmiöiden keskinäisiä suhteita lähinnä staattisesta näkökulmasta, kun taas aspekti ja subjektin ilmaiseman kvantiteetin ajallinen jakautuminen sekä tilanteen mahdollinen rajautuminen tämän kvantiteetin kautta ovat saaneet vähemmän huomiota. Tämä näkyy esimerkiksi siitä, että aihetta käsittelevässä kirjallisuudessa on ollut tapana tarkastella eksistentiaalilauseita yhtenäisenä kategoriana, johon kuuluu sekä staattisia, jatkuvaa olemassaoloa kuvaavia lauseita että dynaamisia, olemaan tuloa tai olemasta lakkaamista kuvaavia lauseita.

Se, että kvantiteetin ja ajan näkökulmia on yhdistelty eniten objektia koskevassa tutkimuksessa, johtuu luonnollisesti siitä, että partitiivilla nimenomaan objektin sijana on puhtaan aspektuaalinen funktio. Lisäksi tarkoitteen vaiheittainen osallistuminen tilanteeseen lienee tyypillisempää objektille kuin subjektille. Systemaattisimmin kvantiteetin ja ajan suhdetta tarkastelee fennistiikassa Larjavaara (1991), joka esittää suomen partitiiviobjektin aspektuaalisen funktion syntyneen kvantifioivasta käytöstä siten, että tarkoitteen kvantifikaatiosta tai tarkoitteen ja tapahtumisen yhteiskvantifikaatiosta on siirrytty vähitellen puhtaaseen tapahtumisen kvantifointiin. Larjavaara tarkastelee ensisijaisesti kokonaisaspektiltaan teelis-duratiivisia ilmauksia, vaikka laajentaakin havaintonsa koskemaan myös punktuaalisten ja staattisten ilmausten sijanvaihtelua.

KVANTITEETIN AJALLINEN JAKAUTUMINEN

Kvantiteetin ja ajan suhde on monella tapaa problemaattinen, sillä siinä voidaan erottaa useita erilaisia tyyppejä ja tasoja. Yksinkertainen esimerkki monitasoisuudesta on kompleksinen kokonaistilanne, joka koostuu erillisistä itsenäisistä komponenttitilanteista. Suomen kielessä sekä eksistentiaalisubjektin että objektin sijana monikon partitiivi aiheuttaa teelisen verbin yhteydessä helposti iteratiivisen tulkinnan, jossa paljouden muodostavat tarkoitteet osallistuvat tilanteeseen peräjälkeen: *Pekka söi viinirypäleitä, Lintuja lensi*

▷

ohi yksi toisensa jälkeen (Kangasmaa-Minn 1978: 25). Koska partitiivi ilmaisee avointa kvantiteettia, on lauseiden kokonaisaspekti rajaamaton. Toisaalta kunkin yksittäisen osatar-koitteen, viinirypäleen tai linnun, kannalta tilanne on aspektuaalisesti rajattu. Tilanteessa voidaan näin erottaa kaksi tasoa: yksittäisten komponenttitilanteiden tasolla se on rajattu, holistisella tasolla rajaamaton (iteratiivinen). Vastaava totaalisija lauseissa *Pekka söi viini-rypäleet* ja *Linnut lensivät ohi yksi toisensa jälkeen* taas ilmaisee sulkeista kvantiteettia, jolloin komponenttitilanteiden lisäksi myös kokonaistilanne on aspektiltaan rajattu ja päättyy, kun kaikki määräpaljouden muodostavat entiteetit ovat siihen osallistuneet.

Kvantiteetin ja aspektin yhteisvaikutusta objektin sijamerkinässä paljon tarkastellut Larjavaara (1991) osoittaa, että aspektin rajattuus tai rajaamattomuus voi riippua joko tapahtumis- ja tarkoittekvantifikaation yhteisvaikutuksesta, esimerkiksi *Söin niitä nauriita 'yhden toisensa jälkeen'*, tai pelkästä tapahtumiskvantifikaatiosta, esimerkiksi *Siirsin isoäitiä*. Molemmilla lauseilla on useita tulkintoja, muun muassa progressiivinen 'olin syömässä / siirtämässä' tai päättynyttä muttei päätepisteeseen edennyttä, mahdollisesti kesken jäänyttä toimintaa ilmaiseva 'söin nauriita jonkin verran / siirsin isoäitiä jonkin verran'. Kvantiteetin ja ajan suhteen kannalta lauseiden olennainen ero on juuri se, että ensimmäisessä tilanteen kesto perustuu toiminnan etenemiseen tarkoittekvantiteettia pitkin, kun nauriita syödään tilanteen edetessä, jälkimmäisessä taas toiminta ei kohtaa isoäitiä vaiheittain vaan hän on kokonaisuutena mukana tilanteessa sen alusta loppuun.

Tarkoittekvantifikaation eteneminen ajassa saattaa koskea paitsi kvantiteetiltaan avoi-mia tai sulkeisia paljouksia ja aineksia myös jaottomia tarkoitteita. Esimerkiksi lauseessa *Savenvalaja valmisti ruukkua* objektin tarkoittekokonaisuus on luonteeltaan jaoton mutta osallistuu silti tilanteeseen vaiheittain ja rajaa samalla sen keston, sillä tilanne päättyy, kun ruukku on valmis. Vaikka jaottomien tarkoitteiden ei yleensä katsota osallistuvan erilaisiin kvantiteettioppositioihin (ks. esim. Itkonen 1980), juuri tämääntapaisissa lauseissa ne joutuvat pakostakin kvantifoiduiksi ja osoittautuvat tällöin kvantiteetiltaan sulkeisiksi. Tämääntyyppisiä objekteja on Dowtyn (1991) mukaisesti tapana nimittää *inkrementaali-siksi*. Inkrementaalinen objekti ilmaisee kokonaiskvantiteetiltaan rajatun tarkoitteen, jota toiminta kohtaa vaiheittain, esimerkiksi *Leikkasin nurmikkaa*. Tilanne päättyy tarkoitteen tultua kokonaisuudessaan verbin ilmaiseman vaikutuksen kohtaamaksi. Inkrementaalisuu-dessa voi olla myös kysymys esimerkiksi vaiheittaisesta olemaan tulosta (*Pekka rakensi taloa*) tai olemasta lakkaamisesta (*Pekka söi sämpylää*). Larjavaaran (1991) termin inkrementaalisesti tulkittavassa lauseessa siis tarkoittekvantifikaatio ja tapahtumiskvan-tifikaatio etenevät aina yhdessä.

Tässä kirjoituksessa (poiketen Dowtyn käytänteestä) puhun inkrementaalisesta mer-kityksestä myös silloin, kun objektin tarkoite on kvantiteetiltaan avoin ja tilanteen kesto tästä syystä rajaamaton, esimerkiksi *Tämä kone valmistaa paperia*. Käyttämäni termi *nomi-naalinen aspekti* tarkoittaa siten suunnilleen samaa kuin Dowtyn termi *inkrementaalisuus* tällä tavoin laajasti ymmärrettynä (siten, että myös avokvantifoidut paljoudet kuuluvat sen piiriin). Kysymys on jonkin NP:n tarkoitteen vaiheittaisesta osallistumisesta tilanteeseen siten, että tilanteen kokonaiskesto riippuu NP:n tarkoitteen kvantiteetista. Hienoisena erona Dowtyn termiin on se, että hänen terminologiassaan inkrementaalisuus kytkeytyy lähinnä nominaalisen argumentin omaan tehtävään, kun taas oma termini nominaalinen aspekti kuvaa juuri lausekokonaisuuden aspektuaalista tulkintaa. Inkrementaalisuus on näin ollen se tekijä, joka mahdollistaa nominaalisen aspektin. Kannattaa myös huomata,

että kirjallisuudessa termiä *nominaalinen aspekti* on käytetty muillakin tavoin. Esimerkiksi Rijkhoff (1991) käyttää tätä termiä kuvaamaan niitä ilmiöitä, joita fennistiikassa on kuvattu lähinnä termeillä *kvantiteetti* ja *jaollisuus* (yksilö – aines – paljous – [abstrakti] käsite), muttei kytke nominaalisen aspektin käsitettä aikaulottuvuuteen. Oma määritelmäni siis poikkeaa hänen määritelmästään.

Edellä on käynyt ilmi, että nominaalisen elementin tarkoitteen kvantiteetti voi suhteutua aikaan periaatteessa kahdella tavalla: se voi olla ajassa jakautunut tai ajassa jakautumaton. Kummalla hyvänsä tavalla aikaan suhteutuva kvantiteetti voi edelleen olla avoin tai sulkeinen. Ajassa jakautumatonta kvantiteettia ilmaisee esimerkiksi objekti aspektiltaan punktuaalisessa esimerkissä *Liisa huomasi edessään suppilovahverot ~ suppilovahveroita*. Totaaliobjekti ilmaisee kvantiteetin sulkeisuutta ja aiheuttaa samalla objektin definiittisen tulkinnan ('tiety suppilovahverot'), partitiiviobjekti taas ilmaisee kvantiteetin avoimuutta, johon yhdistyy luontevasti indefiniittisyys (partitiiviobjektin indefiniittisyydestä yleisesti ks. Vilkuna 1992). Kummassakin tapauksessa kvantiteetti on tilanteessa kokonaisuutena mukana samalla hetkellä, eikä tilanteen aspekti määräydy kvantiteetista. Tällaista kvantiteettia kutsun Larjavaaran (1991) terminologiaa vapaasti soveltaen *staattiseksi*: se ei jakaudu ajassa vaan osallistuu tilanteeseen kokonaisuutena samanaikaisesti. Tilanteessa, jolla on hetkellistä pitempi kesto, staattinen kvantiteetti on siten kokonaisuutena mukana alusta loppuun saakka. Esimerkiksi lause *Pekka vei kärryillä halot ~ halkoja vajaan* voidaan tulkita siten, että puhe on yhdestä, kvantiteetiltaan joko sulkeisesta (totaaliobjekti) tai avoimesta (partitiiviobjekti) kärryilästä halkoja, jotka viedään perille vajaan saakka (sivuutan tässä partitiivin muut tulkinnat). Staattinen kvantiteetti voi olla mukana myös aspektiltaan rajaamattomassa tilanteessa, esimerkiksi *Pekka työnteli huvikseen kärryillä halkoja pihalla*. Koska aspekti on tässä lauseessa rajaamaton ja objekti siten partitiivissa kvantiteetista riippumatta, sen ilmaisema kvantiteetti voidaan hahmottaa yhtä hyvin avoimeksi kuin sulkeiseksikin ('Pekka työnteli kärryillä kvantiteetiltaan joko avoimeksi tai sulkeiseksi hahmotettua halkopaljoutta').

Staattisen kvantiteetin vastapari on *dynaaminen kvantiteetti*, jolla tarkoitan tilanteeseen inkrementaalisesti suhteutuvaa kvantiteettia, siis nominaalisen aspektin synnyttäjää. Dynaamisessa kvantiteetissa tarkoittekvantifikaatio ja tapahtumiskvantifikaatio etenevät rinnan niin, että kvantiteetin muodostavat erilliset tarkoitteet tai ainesmaisen tarkoitteen osat seuraavat toisiaan ajassa (*Pekka poimi sienet ~ sieniiä; Pekka joi veden ~ vettä*). Tällöin kvantiteetti vaikuttaa suoraan lauseen aspektiin: mikäli dynaaminen kvantiteetti on avoin, kokonaistilanne on rajaamaton.

Kvantiteetti voi myös jäädä esitetyn opposition suhteen *indifferentiksi*, sillä toisinaan se voidaan ymmärtää yhtä hyvin staattiseksi kuin dynaamiseksi. Esimerkiksi lause *Pekka löysi metsäretkellään suppilovahveroita* ei kerro, löydettiinkö kaikki suppilovahverot kerralla (staattinen kvantiteetti) vai vähitellen pienemmissä erissä (dynaaminen kvantiteetti). Aina ei myöskään voida esittää selvää rajaa sen suhteen, tuleeko NP ymmärtää dynaamisesti kvantifioivaksi vai ei. Esimerkiksi lauseessa *Pekka katkaisi köyttä* voidaan ajatella toiminnan etenevän vaiheittain tarkoitteen halki (esimerkiksi jos köyttä sahataan vähitellen poikki; vrt. esimerkkiin *Savenvalaja valmisti ruukkua*), tai sitten toiminta voidaan hahmottaa pistemäiseksi (jos köyttä ollaan katkaisemassa esimerkiksi äkillisesti pihdeillä). Erilaiset kvantifioivat ja kestoja rajaavat määritteet voivat myös täsmentää ilmaistun kvantiteetin joko staattiseksi tai dynaamiseksi. Sellaiset ilmaukset

▷

kuin *paljon* tai *vähän* luonnehtivat kvantiteettia lähinnä staattiselta kannalta (*Pekka löysi suppilovahveroita paljon* luonnehtii kokonaiskvantiteettia kertaluonteisesti), kun taas kestoja kuvaavat objektinsukuiset määritteet tukevat tällaisissa esimerkeissä kvantiteetin dynaamista tulkintaa (lause *Pekka löysi suppilovahveroita koko iltapäivän* edellyttää kvantiteetin dynaamisuutta).

Fennistisessä kirjallisuudessa kvantiteetin ja aspektin suhteesta on puhuttu lähinnä partitiivin ilmaiseman (dynaamisen) avokvantiteetin aiheuttaman aspektuaalisen rajaamattomuuden kannalta, mutta kuten edellä käsiteltyt esimerkit osoittavat, kvantiteetti voi olla sekä staattisessa että dynaamisessa mielessä myös sulkeinen, jolloin sitä ilmaistaan totaalisijalla. Dynaaminen kvantiteetti on sulkeinen silloin, kun määräpaljouden komponentit ovat tilanteessa mukana peräkkäisinä hetkinä (*Pekka heitteli halot vajaan yksi kerrallaan*). Tällainen tilanne »sulkeutuu», kun koko tarkoitepaljous on osallistunut siihen (vrt. Kangasmaa-Minn 1978: 25). Jos dynaaminen kvantiteetti on sulkeinen, tilanne on rajattu, sillä se päättyy, kun objektin tarkoite on kokonaisuudessaan käsitelty. Jos dynaaminen kvantiteetti taas on avoin, tilanne jää (kvantiteetin puolesta) kokonaisaspektiltaan rajaamattomaksi. Tällainenkin tilanne voi silti olla päättynyt itse tapahtumisen puolesta (esim. *Pekka joi vettä ja meni ulos*).

Dynaamisesti sulkeisista, ajassa toisiaan seuraavista kvantiteeteista voidaan edelleen muodostaa korkeamman abstraktiotason kokonaisuuksia, joilla on niilläkin oma kvantiteetti. Esimerkiksi lause *Pekka ompelee ompelimossamme takkeihin nappeja* voidaan ymmärtää niin, että se koostuu osasuorituksista, joista kussakin toiminta kohdistuu määräpaljouteen nappeja, siis dynaamisesti sulkeiseen kvantiteettiin (vrt. *Pekka ompeli tähän takkiin napit*). Korkeammalla abstraktiotasolla tällaisten dynaamisesti järjestyneiden sulkeiskvantiteettien jatkumo muodostaa uuden kvantiteetin, joka voi jälleen olla joko avoin tai sulkeinen sen mukaan, onko kokonaisuus eli takkien määrä tilanteessa sulkeinen vai avoin. Jos yhden napin ompelua kuvataan symbolilla * ja kvantiteetin rajattuu hakasulkeilla, voidaan yhden takin nappien ompelua kuvata muodossa [*****] ja usean takin nappien ompelua muodossa [[*****] + [*****] + ... + [*****]], mikäli takkien määrä on sulkeinen (*Pekka ompeli takkeihin napit*), ja muodossa ...[*****] + [*****] + ... + [*****]..., mikäli takkien määrä on avoin (*Pekka ompeli takkeihin nappeja* tällaisessa tulkinnassaan). Tällöin tilannetta samalla tarkastellaan holistisemmalla tasolla: iteratiiviset, itsessään rajatut tilanteet muodostavat kokonaisuuksia, jotka toimivat komponentteina korkeamman kertaluvun tilanteessa. Periaatetta ovat käyttäneet muiden muassa Talmy (2000) ja fennistiikassa Leino (1991: luku 10), joka kuvaa sen avulla erilaisten kompleksisten tilanteiden monitasoista rajattuuutta tai rajaamattomuutta.

ONGELMALLISIA OBJEKTITAPAUKSIA

KVASIRESLTATIIVISET JA HABITUAALISET LAUSEET

Suomen kielen yleisten objektisääntöjen mukaan objektin sijana on partitiivi kolmessa tapauksessa, jotka esimerkiksi Vilkuna (2000: 119) esittää hierarkkisesti niin, että totaaliobjektin »käyttölupa» helittää vasta, kun kaikkiin kolmeen partitiivin käyttöehtoa koskevaan kysymykseen on vastattu kieltävästi. Ehdot ovat hierarkkisessa järjestyksessä:

1) lause on tulkinnaltaan kielteinen (jos myöntävä vastaus, tulee partitiivi), 2) lause on aspektiltaan rajaamaton (jos myöntävä vastaus, tulee partitiivi), 3) objekti on jaollinen ja viittaus indefiniittinen (jos myöntävä vastaus, tulee partitiivi). Tämän jälkeen Vilkun säännöstössä seuraa kolme ehtoa, joilla ratkaistaan totaaliobjektin muoto (nämä sivuutan tässä). Samantapainen sääntöhierarkia esitetään myös ISK:ssa (s. 887), jossa tosin kolmas sääntö on muotoiltu hieman toisin, sillä se puhuu kvantitatiivisesta epämääräisyydestä. ISK esittää taulukossa säännöt samassa järjestyksessä kuin Vilkuna (2000), mutta niitä tekstiosuudessa koskeva luonnehdinta asettaa ainoastaan kieltoa koskevan säännön hierarkkisesti kahden muun säännön (aspektin ja kvantiteetin) yläpuolelle: »Jos lause on myönteinen, partitiivin voi motivoida lauseen rajaamaton aspekti [– –] tai NP:n kvantitatiivinen epämääräisyys.» Aspektia ja kvantiteettiä ei siis aseteta suoranaisesti hierarkkiseen suhteeseen keskenään.

Hierarkiamenetelmä on tietysti yksinkertaistus, mutta samalla havainnollinen tapa esittää objektisääntöjen keskinäinen suhde. Säännöstö myös perustuu sellaiseen lähtökohtaan, että juuri partitiiviobjekti on se vaihtoehto, jonka käyttöä motivoivat erilaiset ehdot, ja toisaalta totaaliobjektin käyttö edellyttää kaikkien kolmen partitiiviehdon kumoutumista. Totaaliobjekti on käytössä silloin, kun lause on tulkinnaltaan myönteinen ja aspektiltaan rajattu ja objektin tarkoitteen kvantiteetti on sulkeinen (jaoton kokonaisuus tai määräpaljous). Ehtojen hierarkiassa kvantiteetin vaikutus on alisteinen aspektin vaikutukselle: vaikka kvantiteetti olisikin rajattu, aspektin rajaamattomuus edellyttää partitiiviobjektia, esimerkiksi *Hän työnsi kärryjä pihalla*. Tulee huomata, että sääntöhierarkia koskee nimenomaan partitiivin eikä totaaliobjektin käyttöä: aspektin rajattuushan ei vielä takaa totaaliobjektia, vaan ainoastaan sen, että kvantiteetti pääsee ratkaisemaan asian.

Partitiiviobjektin eri ehtoja on kirjallisuudessa myös pyritty yhdistämään siitä lähtökohdasta, että partitiivi ilmaisee aina jonkinlaista vajavaisuutta. Leino (1991: 136) kirjoittaa, etteivät partitiiviobjektin »kolme esitettyä ehtoa ole toisistaan riippumattomia; päinvastoin niistä jokainen osoittaa lauseen ilmoittavan jollain tapaa toteutumattomaksi tai vajaaksi jäänyttä toimintaa, tapahtumaa tai tilaa. Näin ne kaikki olisivat vain saman yleisemmän ilmiön erikoistapauksia». Objektin sijanvaihtelussa eräänlaiseksi kattoterminä on kehittynyt *rajattuus*, jonka ovat fennistiikkaan tuoneet lähinnä Leino (1991) ja Heinämäki (1984). Termi on keskeisessä asemassa myös ISK:n objektisääntöjä ja aspektia käsittelevissä osissa (etenkin s. 887–891 ja 1430–1449). Larjavaara (1992: 276) huomauttaa kuitenkin, ettei termiä *rajattuus* ole Leinon (1991) analyysissä tarkkaan määritelty, ja samanlaista kritiikkiä voi nähdäkseni esittää ISK:n edellä mainituista kohdista. Kun rajattuudesta tulee kovin moniulotteinen ja samalla selitysvoimaltaan vahva termi, sen merkitys on vaarassa hämärtyä. Myös virhepäätelmien riski kasvaa: kun totaaliobjektin ja partitiiviobjektin oppositiosuhteita voi tietyissä tapauksissa ilmeisen luontevasti kuvata rajattuuden käsitteellä, jää helposti kysymättä, voidaanko kaikkia niiden oppositiosuhteita kuitenkaan kuvata tällä tavoin. Vaarana on sekin, että analyysistä suljetaan jo lähtökohdaisesti pois esimerkiksi se mahdollisuus, että totaaliobjekti voisi toisinaan ilmaista myös (jonkintyyppistä) rajaamattomuutta.

Fennistisessä tutkimuskirjallisuudessa on käsitelty melko runsaasti objektin sääntöhierarkian kannalta ongelmallisina pidettyjä tapauksia, joissa objektisäännöt tuntuvat vuotavan. Keskeinen poikkeustyyppi ovat sellaiset lauseet, joissa aspekti on selvästi rajaamaton (ja objektisääntöjen mukaan siis tulisi käyttää partitiivia), mutta käytössä

▷

on silti totaaliobjekti. Tällaisia tapauksia on kirjallisuudessa erotettu kahta päätyyppiä: *kvasiresultatiiiviset* ja *habituuaaliset lauseet*. Kvasiresultatiiivilauseet ilmaisevat staattista tilaa: joko sijaintia (*Lumi peittää maan; Vesi täyttää ammeen; Kuusi kohottaa latvansa yli muiden puiden*), epäagentiivista aistihavaintoa (*Näen sinut; Kuulen äänesi*) tai mentaalista tilaa (*Hän on jatkuvasti kieltänyt syyllisyytensä; Tiedän kyllä asian*). Habituuaaliset lauseet taas kuvaavat geneeristyyppisiä yleistyksiä toistuvista tilanteista (*Olen jo vuosia lukenut lehden aamiaispöydässä; Pekka siivoaa nykyään itse huoneensa*).

Kvasiresultatiivi-termin otti käyttöön Itkonen (1976), ja ilmiölle on fennistiikassa annettu kolmenlaisia selityksiä. Yksi selitystyyppi on historiallinen, ja sen mukaan kyse olisi tiettyjen verbien idiosynkraattisesta käyttäytymisestä, joka heijastaisi verbien aiempaa resultatiiivista merkitystä (Sadeniemi 1929: 319; Ikola 1972: 9). Historiallinen selitys on uudemmassa kirjallisuudessa kuitenkin torjuttu: muun muassa Leinon (1991: 160) mukaan kvasiresultatiiivisuusilmiö ei ensinnäkään ole rajattavissa tiettyihin yksittäisiin verbeihin, ja toiseksi partitiivin ja totaaliobjektin oppositio on niin produktiivinen ilmiö, ettei olisi kovin uskottavaa olettaa muutamien verbien pystyneen säilyttämään rektiomaisen totaaliobjektin, ellei tällä olisi myös synkronista motivaatiota.

Kaksi muuta tarjottua selitystä taas ovat lähtökohdiltaan synkronisia. Toinen katsoo kvasiresultatiiivilauseiden ilmaisevan staattisen tilan täydellisyyttä ja akkusatiiviojektin heijastavan sitä, ettei tilanne voi kehittyä täydellisemmäksi kuin se jo on (Leino 1991: 164). Kolmas selitys korostaa sitä, että monet kvasiresultatiiivisistä verbeistä ovat kaksitulkitaisia staattisen ja dynaamisen (usein inkoatiivisen) merkityksen välillä (esimerkiksi *nähdä* 'nähdä jatkuvasti' tai 'huomata näköaistilla'), ja olettaa, että muutoksellinen merkitys piilisi tavalla tai toisella myös staattisen merkityksen taustalla (Denison 1957: 168; Itkonen 1976: 182–185; Huumo 2001b, 2002). Viimeksi mainitun selityksen vahvuutena on, että se motivoi kvasiresultatiiivilauseiden totaaliobjektin niillä tekijöillä, joilla totaaliobjekti yleensäkin motivoidaan, nimittäin tilanteen resultatiiivisuudella. Sen heikkoutena taas on, että muutamat keskeiset kvasiresultatiiiviverbit (mm. *sisältää* ja *omistaa*) selvästi jäävät sen ulkopuolelle, sillä niiden merkitys on puhtaan staattinen. Täydellisen tilan selityksen heikko kohta puolestaan on se, että siinä totaaliobjektin semanttinen tehtävä katsotaan kvasiresultatiiivisissä lauseissa varsin erilaiseksi kuin muualla. Ongelmallista on sekin, että myös partitiiviojekti voi esiintyä staattisissa merkityksissä kuvaamassa esimerkiksi elottomien olioiden sijaintia tai mentaalisia tiloja (*Puun oksat koskettavat sähkölankaa; Tuuhea pensasaita ympäröi kirkkomaata; Lehtikerros peittää maata; Vanhanaikaiset pulisongit kehystivät miehen kasvoja; Rakastan häntä; Pekka ihailee poliitikkoja*). Ei ole selvää, missä mielessä tällaisten tilanteiden voisi ajatella voivan kehittyä täydellisemmiksi sen enempää kuin kvasiresultatiiivisten lauseiden kuvaamienkaan tilanteiden.

Toisaalta on syytä huomauttaa, etteivät piilevän resultatiiivisuuden ja tilan täydellisyyden selitykset ole sillä tavoin toisensa poissulkevia kuin ensi näkemältä saattaa vaikuttaa. Staattisen tilan täydellisyydenhän voi käsittää myös jonkinlaiseksi ajassa jatkuvaksi, Kangasmaa-Minnin (1985: 439) sanoin kivettyneeksi resultatiiiviseksi vaikutukseksi: »Tilaverbien [= kvasiresultatiiiviverbien] yhteydessä objektin sijamuodolla ei ole vaikutusta aspektiin, joka on viitteellisesti imperfektiivinen. Akkusatiivi- ja partitiiviojektin vastakohtaisuus sijoittuu semanttis-pragmaattiselle tasolle: akkusatiivi viittaa tilan häiriintymättömään jatkumiseen, partitiivi viittaa kvantitatiiviseen ja kvalitatiiviseen epämää-

räisyyteen.» Larjavaara (1992: 279) kysyykin, eikö kvasiresultatiivilauseiden kuvaaman tilan täydellisyyttä voisi samalla pitää yhdenlaisena rajattuuden tyyppinä.

Habituaalisessa totaaliobjektin sisältävässä ilmaustyyppissä taas on kyse toistuvasta tilanteesta, jossa jokin asia suoritetaan resultatiivisessa mielessä loppuun saakka yhä uudestaan. Habituaalisia ovat esimerkiksi lauseet *Pekka siivoaa meillä portaat* 'siivoaa aina' tai *Björnin kotona palvelija ulkoiluttaa koiran* 'ulkoiluttaa aina'. Näissä esimerkeissä subjektin ja objektin tarkoitteet pysyvät todennäköisesti samoina eri komponenttitilanteissa. Habituaalinen on myös esimerkki *Olen jo pitkään lukenut lehden kahvipöydässä*, jossa objektin tarkoite vaihtelee komponenttitilanteittain. Samantapaista merkitystä edustavat myös eräät sellaiset lauseet, joiden subjekti on geneerinen: *Turun-junat ohittavat nykyään Perniön pysähtymättä* 'kaikki junat ohittavat'. Näissä lauseissa merkityksen aspektuaalinen kaksitasoisuus (resultatiivisuus + staattisuus) on selvä toisin kuin kvasiresultatiivisessa tyyppissä. Habituaalisen tilan muodostavat komponenttitilanteet (esimerkiksi yksittäinen portaiden siivoaminen, lehden lukeminen tai Perniön ohittaminen) ovat kukin aspektiltaan rajattuja. Toistuvista rajatuista tilanteista yleistetty habituaalinen tila puolestaan on staattinen. Habituaalisissa ilmauksissa totaaliobjektin sijan onkin katsottu (esim. Leino 1991: 162–164) motivoituvan juuri yksittäisten komponenttitilanteiden resultatiivisuudesta. Habituaaliset lauseet asettuvat merkityksensä puolesta abstraktille, Langackerin (1999: luku 8) termein »virtuaaliselle» tasolle, ja ne muistuttavat geneerisiä lauseita siinä, etteivät ne kuvaa konkreettisia aikapaikkaisia tilanteita suoraan vaan näistä tehdyin abstraktin yleistyksen kautta.

Kvasiresultatiivisten ja habituaalisten lauseiden rajaamattoman kokonaismerkityksen ansiosta kestoja ilmaiseva objektinsukuinen ajanilmaus, niin sanottu osma, voi esiintyä totaaliobjektin yhteydessä juuri näissä ilmaustyypeissä, vaikkei se muutoin totaaliobjektin yhteyteen soviikaan (Tuomikoski 1978: 33; Itkonen 1976: 82). Kvasiresultatiivisia esimerkkejä ovat *Kahden kuukauden ajan lumi peitti maan*; *Näin sinut koko ajan kun seisoi pihalla*; habituaalisia tai geneerisiä taas lauseet *Pekka siivosi meillä portaat kahdeksan vuoden ajan*; *Jo monen vuoden ajan Turun-junat ovat ohittaneet Perniön pysähtymättä*. Osma rajaa näissä selvästi staattisen, habituaalisen tai geneerisen kokonaistilanteen kestoja eikä yksittäisen osasuorituksen kestoja, ja näin sen voi ajatella sijoittuvan lauseen merkityksessä eri tasolle kuin yksittäisen komponenttitilanteen resultatiivisuutta ilmaiseva totaaliobjekti (Leino 1991: 163–164). Kertaluonteista suoritusta temporaalinen osma ei totaaliobjektin yhteydessä voikaan rajata: lause *?Pekka siivosi portaat kaksi minuuttia* on outo, sillä ilmaistun ajanjakson lyhyys sulkee pois habituaalisen tulkinnan mahdollisuuden.

KAKSOISKVANTIFIOIVAT LAUSEET

Kvasiresultatiiviset ja habituaaliset lauseet eivät kuitenkaan ole ainoat ilmaustyyppit, joissa totaaliobjekti sopii aspektiltaan rajaamattomaan lauseeseen. Kolmas tällainen ilmaustyyppi on kvantiteetin ja ajan keskinäisen suhteen kannalta kiinnostavin, mutta tutkimuskirjallisuudessa se on jäänyt huomiotta. Tätä tyyppiä edustavia tapauksia on kyllä käsitelty, mutta niitä on pidetty joko habituaalisina tai aspektiltaan rajattuina. Mainittua tyyppiä edustaa jonkinlaisena klassikkoesimerkkinä Terho Itkosen (1976: 177–178, alav.) mainitsema lause *Olen jo kauan ostanut maidon tästä kaupasta*, jonka Itkonen huomauttaa ilmaisevan toistuvaa tekemistä ja sallivan osman käytön totaaliobjektista huolimatta. Leino

▷

(1991: 162–164) käsittelee tätä esimerkkiä habituaalisena ja antaa habituaalisuudesta lisäesimerkkejä, joista ainakin yksi kuuluu kuitenkin »maitotyypin», muun muassa *Vuosikaudet hän on käyttänyt aikansa turhuuteen* (»maitotyyppi»); *Koko ihmiskunnan historian ajan vahvempi on alistanut heikompansa, Olen jo kuukausia lukenut aamulehden kahvipöydässä* (geneeris-habituuaalisia).

Vaikka »maitotyyppi» merkityksensä puolesta onkin ilman muuta habituaalinen, sen objektin sijaa ei voida selittää samoista lähtökohdista kuin edellä käsittelemieni habituaalisten esimerkkien objektin sija. Kuten edellä todettiin, habituaalisessa tyypissä totaaliobjektin motivoi kunkin komponenttitilanteen resultatiivisuus. Toisaalta totaaliobjektin voi habituaalisesti tulkittuna lauseessa motivoida myös resultatiivisuuden ja objektin tarkoitteen sulkeiskvantiteetin yhdistelmä, siis se, että kussakin komponenttitilanteessa esiintyy määräpaljous, joka tulee kokonaisuudessaan käsitellyksi, esimerkiksi *Pekka pilkkoo meillä saunapuut* ('kulloisessakin pilkkomistilanteessa määräpaljouden saunapuita, esimerkiksi yhdellä saunanlämmityskerralla tarvittavat puut'). Voidaan toisin sanoen ajatella, että näiden habituaalisten tilanteiden taustalla olevia komponenttitilanteita kuvaavissa lauseissa olisi niissäkin totaaliobjekti: *Luin aamulehden kahvipöydässä₁ + Luin aamulehden kahvipöydässä₂ + ...* tai *Pekka pilkkoi saunapuut₁ + Pekka pilkkoi saunapuut₂ + ...* »Maitotyypissä» sitä vastoin totaaliobjektin motivoi vasta tarkoitteen kvantiteetti holistisesti tarkasteltavassa, ajassa samanlaisena jatkuvassa kokonaistilanteessa. Totaaliobjektin merkityksenä on tällöin 'jatkuvasti kaikki (aines tai paljous)'. Esimerkiksi Itkosen maitoesimerkin ilmaiseman jatkuvan tilan ei tarvitse ajatella koostuvan sellaisista komponenttitilanteista, joissa kussakin olisi mukana määräpaljous maitoa, siis *Ostin maidon₁ + Ostin maidon₂ + ...* (ellei ajatella olevan puhe habituaalisesta maitopurkin tai muun määräerän ostamisesta); luontevampaa on ajatella sen koostuvan komponenteista *Ostin maitoa₁ + Ostin maitoa₂ + ...*, joissa kulloinkin ostettava maitomäärä hahmotettaisiin kvantiteetiltaan avoimeksi. Kvantiteetin totaalisuus muodostuu tällöin vasta siitä, että puhuja hankkii jatkuvasti kaiken tarvitsemansa maidon kyseisestä kaupasta, ja samalla tietysti siitä, että hän on hankkimatta maitoa muualta.

»Maitotyypissä» objektin tarkoitteen kvantiteetti suhteutuu siis aikaulottuvuuteen samanaikaisesti kahdella eri tavalla: se jatkuu ajan suunnassa avoimena mutta on jatkuvan tilanteen kunakin hetkenä sulkeinen ('jatkuvasti kaikki maito'). Edellä esittämäni kvantiteettijakoa (staattinen vs. dynaaminen) soveltaen tällaisten objektien ilmaisemaa kvantiteettia voikin oikeastaan luonnehtia *kaksoiskvantifioinniksi*: staattinen kvantiteetti on jatkuvasti sulkeinen (tilanteen vallitessa kunakin hetkenä kaikki maito hankitaan kyseisestä kaupasta) mutta dynaaminen kvantiteetti avoin, sillä tilanne jatkuu ajassa rajaamattomana ja uutta maitoa hankitaan kaupasta periaatteessa loputtomasti. Kaksoiskvantiteetti koostuu toisin sanoen sellaisesta inkrementaalisesta tarkoittepaljoudesta, joka jatkuu ajan suunnassa loputtomana mutta jonka kunakin hetkenä tilanteeseen osallistuva paljous esitetään sulkeiseksi.

Kaksoiskvantifioivan »maitotyypin» erikoisluonne näkyy selvemmin, jos totaaliobjektin rinnalle tuodaan vertailukohdaksi partitiiviobjekti. Tällöin käy ilmi, että tilanteen aspektuaalisesta rajaamattomuudesta huolimatta sijojen oppositio perustuu nimenomaan staattisen kvantiteetin rajattuuden ja rajaamattomuuden eroon, sillä dynaaminen kvantiteetti on objektin sijasta riippumatta rajaamaton. Partitiiviobjektinen lause *Olen jo kauan ostanut maitoa tästä kaupasta* kertoo, että maitoa on jatkuvasti ostettu jonkin verran kyseisestä

kaupasta, mutta jättää auki sen mahdollisuuden, että maitoa on ostettu muualtakin (tätä eroa kuvastaa hyvin Itkosen [1980: 185] termi *ylijäämän salliva paljous*). Totaaliobjektin ilmaisema jatkuvan sulkeiskvantiteetin merkitys jää siis partitiivilta puuttumaan, ja sijojen oppositio asettuu kannattelemaan juuri tätä vastakohtaisuutta.

Kvantiteetin ajallisen jatkuvuuden kannalta jossain määrin hämäävä on Itkosen esimerkeissä käytetty *ostaa*-verbi, joka on luontevaa ymmärtää toistuvaa resultatiivista suoritusta kuvaavaksi. Verbillä *ostaa* on kuitenkin mahdollista ilmaista myös jatkuvaa homogeenista tapahtumista, jossa ei erotu erillisiä osasuorituksia, esimerkiksi *Olen jo kauan ostanut sähkön tältä yhtiöltä* 'jatkuvasti kaiken käyttämäni sähkön' (Huomo 2002: 540 alav.). Kvantiteetti on tässäkin esimerkissä staattisessa mielessä sulkeinen ('kaikki käytettävä sähkö kunakin hetkenä') mutta dynaamisessa mielessä avoin ('ajan suunnassa loputtomana jatkuva käytetyn sähkön paljous'), sillä objektin tulkinta on inkrementaalinen ja tilanne jatkuu rajaamattomana. Partitiiviobjekti ilmaisisi tässäkin kaksinkertaista avokvantiteettia: *Olen jo kauan ostanut sähköä tältä yhtiöltä* jättäisi auki sen mahdollisuuden, että sähköä on ostettu muualtakin.

Sähköesimerkki on kaksoiskvantifioivan tyyppin kannalta valaiseva siksi, että se sulkee kiistattomasti pois sellaisen selitysvaihtoehdon, jossa totaaliobjektin sijaa motivoisi habituaalisten lauseiden tapaan yksittäisten osasuoritusten rajattuus tai tuloksellisuus. Mitään yksittäisiä osasuorituksiahan ei lauseen kuvaamassa tilanteessa erotu, vaan objektin tarkoitteena on dynaamisesti avokvantifioitu sähköaines, jota kuluu tasaisesti tilanteen edetessä. Totaalisijan ja partitiivin oppositiolla ilmaistaan tässä nimenomaan staattisen kvantiteetin sulkeisuuden ja avoimuuden oppositiota, kun taas dynaaminen kvantiteetti on molemmissa tapauksissa avoin ('jatkuvasti kaikki' vs. 'jatkuvasti jonkin verran').

Lisäesimerkkejä partitiivin ja totaaliobjektin tämäntyyppisestä oppositiosta ovat erilaiset rajaamattomia, objektin tarkoitteen kannalta inkrementaalisia prosesseja kuvaavat lauseet, joissa tapahtuu ajallista muutosta mutta joissa ei erotu erillisiä osasuorituksia, esimerkiksi *Tämä putki johtaa tehtaan tuottaman jäteveden viemäriin; Tuuletin puhalttaa savun ulos; Autolla ajettaessa katalysaattori poistaa pakokaasusta typen oksidit ja hään* ja ISK:n (s. 888) esimerkki *Nyt Suomi tuottaa energiansa suuremmin typpi- ja rikki-päästöin kuin monet muut teollisuusmaat*. ISK:n viimeistä esimerkkiä kuvaavan luonnehdinnan mukaan totaaliobjekti olisi siinä kvantitatiivisesti määräinen, ja ISK katsoo myös, että totaaliobjektia käyttämällä »tilanne esitetään myös objektin tarkoittaman paljouden osalta loppuun vietynä; tällöin aspektikin on rajattu». Kvantitatiivinen määräisyys kuitenkin koskee tämän esimerkin objektia ainoastaan staattisessa muttei dynaamisessa mielessä, sillä objektin tarkoitteen ajan suunnassa jakautunut kvantiteetti on avoin ('jatkuvasti kaikki Suomen tarvitsema energia'). Lauseen aspekti taas on kiistatta rajaamaton, mikä näkyy muun muassa mahdollisuudesta lisätä siihen keston osma (*Viiden vuoden ajan Suomi on tuottanut energiansa suuremmin typpi- ja rikki-päästöin kuin monet muut teollisuusmaat*).

Samaan ilmaistyyppiin voidaan lukea myös eräät sellaiset lauseet, joissa objekti on monikollinen ja viittaa näin erillisistä komponenteista muodostuvaan paljouteen, esimerkiksi *Tämä laite poistaa vialliset kappaleet liukuhihnalta; Jussi hankkii firmaamme autot; Eduskunta tekee Suomessa päätökset ydinvoimaloiden rakentamisesta* ja ISK:n (s. 1441) aspektiltaan rajattuna esimerkkinä pitämä lause [*Ohjausjärjestelmä*] *korjaa laivan pienetkin liikkeet*. Näissäkin lauseissa objektin referenssi vaihtuu ajan edetessä, ja lauseet merkitsevät, että objektin kaikki toisiaan ajassa loputtomana jatkumona seuraavat tarkoitteet

▷

joutuvat verbin kuvaamalla tavalla käsitellyiksi. Vaikka lauseiden kuvaamisessa tilanteissa erottuukin erillisiä resultatiivisia osasuorituksia, joiden voisi ajatella motivoivan totaaliobjektia (samaan tapaan kuin habituaalisessa tyyppissä *Olen jo pitkään lukenut aamulehden kahvipöydässä*), tulee huomata, että osasuoritusten resultatiivisuus ei riitä motivoimaan monikkomuotoista totaaliobjektia. Mahdollisissa osatilanteissahan ei ole kussakin kyse määräpaljouden käsittelemisestä loppuun saakka vaan aina yksittäiseen (jaottomaan) tarkoitteeseen kohdistuvasta toiminnasta. Esimerkiksi lauseessa *Ohjausjärjestelmä korjaa laivan pienetkin liikkeet* erottuvat osatilanteet ovat tyyppiä *Ohjausjärjestelmä korjaa liikkeen a* ja *Ohjausjärjestelmä korjaa liikkeen b*, eivät tyyppiä *Ohjausjärjestelmä korjaa määräpaljouden liikkeitä a* ja *Ohjausjärjestelmä korjaa määräpaljouden liikkeitä b*. Näin ollen esimerkin monikkomuotoinen totaaliobjekti motivoituu »maitotyypin» tapaan vasta ajassa rajaamattoman tilanteen edellyttämästä kaksoiskvantifioinnista.

Raja kaksoiskvantifioivan tyyppin ja iteratiivisista määräpaljouksista koostuvan habituaalisen tilanteen (’toistuvasti kaikki’) välillä ei ole jyrkkä, ja monet lauseet voidaan ymmärtää kummalla tavalla hyvänsä. Esimerkiksi edellä habituaalisena käsitelty esimerkki *Pekka pilkkoo meillä saunapuut* (’toistuvasti määräpaljouden puita’) voidaan hyvin ymmärtää myös kaksoiskvantifioivaksi. Tällöin kyse ei ole kussakin komponenttitilanteessa erillisestä saunapuiden määräpaljoudesta vaan jatkuvasti vallitsevasta asiointilasta, jossa Pekka pilkkoo kaikki ne puut, joita saunan lämmitykseen ylipäätään käytetään. Hyvä esimerkki kaksitulkitaisuudesta on sanomalehdestä poimimani lause *Länsimaiset tuotantoyhtiöt ovat jo pitkään ulkoistaneet animaatioelokuvien työläimmät työvaiheet Itä-Eurooppaan ja Aasiaan, missä palkat ovat mitättömiä*. (Helsingin Sanomat 31.12.05 s. D5, Anu Nousiainen: »Piirtäjä piirsi diktatuurin»). Voidaan yhtä hyvin ajatella, että tässä objektilauseke *animaatioelokuvien työläimmät työvaiheet* ilmaisee habituaalisesti toistuvaa määräpaljouutta (kunkin elokuvan työläimmät työvaiheet) kuin että se ilmaisee ajassa rajaamattomana jatkuvaa totaalista kvantiteettia samaan tapaan kuin edellä käsittelemieni esimerkkien objektilausekkeet.

Paljastavaa on myös eräiden objektinsukuisten määritteiden käyttäytyminen kaksoiskvantifioivissa lauseissa. Tällaisissa lauseissa voi habituaalisten ja kvasiresultatiivisten lauseiden tapaan esiintyä temporaalinen osma rajaamassa tilanteen kestoja, esimerkiksi *Putki johti tehtaan jäteveden mereen kolmen vuoden ajan*. Nominaalista kvantiteettia rajaava osma sitä vastoin ei sovi totaaliobjektin yhteyteen kaksoiskvantifioivissakaan lauseissa, ja siten lause **Putki johti jäteveden mereen valtavat määrät* on kielenvastainen toisin kuin partitiiviobjektin sisältävä vastineensa *Putki johti jätevettä mereen valtavat määrät*. Tämän erilaisten osmien käyppöseron voi katsoa puoltavan juuri sitä oletusta, että kaksoiskvantifioivalla totaaliobjektilla ilmaistu kvantiteetti on staattisessa mielessä sulkeinen mutta dynaamisessa mielessä avoin. Juuri staattinen sulkeiskvantifiointi estää tässä kvantiteettia rajaavan osman käytön. Vastaavan partitiiviobjektin ilmaisema, kaksinkertaisesti avoin kvantiteetti sitä vastoin voi rajautua jopa samanaikaisesti kahden erilaisen osman avulla: *Putki johti kolmen vuoden ajan mereen valtavat määrät jätevettä*.

JATKUVA RESULTATIIVISUUS

Seuraava esille nouseva kysymys on se, onko tällaisella aspektiltaan rajaamattomassa lauseessa esiintyvällä, staattisen kvantiteetin sulkeisuutta ilmaisevalla totaaliobjektilla

aspektuaalisten seikkojen motivoimaa vastinetta. Tällainen vastine olisi totaaliobjekti, joka ilmaisisi jonkinlaista ajan suunnassa rajaamattomana jatkuvaa mutta kontinuaatiivisessa mielessä resultatiivista vaikutusta. Esimerkkinä voidaan tarkastella lausetta *Tämä harja puhdistaa liukuhihnan ennen kuin se kulkeutuu sisälle herkkään koneistoon*. Jos kuvattavana on jatkuvasti pyörivä hihnakonaisuus, joka kiertää saman reitin yhä uudestaan, totaaliobjekti tuntuu klassisen resultatiivisuuskäsityksen valossa paradoksaaliselta: toimintahan ei milloinkaan täyty, koska hihna ei koskaan tule loppuun saakka puhdistetuksi vaan joutuu pyöriessään jatkuvasti puhdistettavaksi loputtomassa syklistä. Lauseen totaaliobjekti voidaan kuitenkin ajatella siten motivoituneeksi, että kuvattavana on subjektin tarkoitteen objektin tarkoitteeseen kohdistama katkeamaton ja jatkuva vaikutus, joka pysyvästi pitää objektin tarkoitteen resultatiiviseksi hahmotetussa olotilassa. Samantyyppisiä ovat lauseet *Pumppu tyhjentää vetokaapin sinne pääsevistä kaasusta* 'tyhjentää jatkuvasti, pitää tyhjänä', *Lentokoneessa olevan ilman paine työntää oven tiukasti kiinni ja Nokkapyörän ohjainlevy ohjaa hihnan oikealle paikalleen*. Lauseet tulevat merkitykseltään lähelle sijaintia kuvaavia kvasiresultatiivisia lauseita (esim. *Lumi peittää maan*), mutta niissä kuvattava tilanne ei ole staattinen vaan dynaaminen, sillä tilanteessa erilaiset voimat ovat jatkuvassa vaikutussuhteessa keskenään.

Tällaisista esimerkeistä avautuu uusi näkökulma myös eräiden rajaamattomia tilanteita kuvaavien lauseiden aspektuaalisesti motivoituvien partitiivobjekteihin. Edellä todettiin, että kaksoiskvantifioivassa tyypissä totaaliobjektin ja partitiivin kvantiteettioppositio liittyy staattiseen, ei dynaamiseen kvantiteettiin: totaaliobjekti ilmaisee ajallisesti rajaamattomassa tilanteessa sen kunakin yksittäisenä hetkenä mukana olevan tarkoitepaljouden kvantitatiivista sulkeisuutta ('jatkuvasti kaikki') ja partitiivi vastaavasti avoimuutta ('jatkuvasti jonkin verran', esim. *Olen jo kauan ostanut sähkön ~ sähköä tältä yhtiöltä*). Vastaavasti aspektuaalisten seikkojen motivoima totaaliobjektin ja partitiivobjektin oppositio voi liittyä kuvatun tilanteen resultatiivisuuteen tai irresultatiivisuuteen kontinuaatiivisessa mielessä eli tilanteen kunakin yksittäisenä hetkenä. Totaaliobjekti ilmaisee tällöin kontinuaatiivista resultatiivisuutta, partitiivi kontinuaatiivista irresultatiivisuutta. Totaaliobjektin ja partitiivin välisen opposition tehtävänä ei tällöin ole ilmaista tilanteen ajallisen rajaattomuuden ja rajaamattomuuden välistä oppositiota aika-akselin suunnassa vaan jatkuvasti, tilanteen kunakin hetkenä vallitsevaa resultatiivisuuden ja irresultatiivisuuden oppositiota. Esimerkiksi partitiivobjektiset lauseet *Lääke lievittää kipua*, *Katalysaattori puhdistaa pakokaasua merkittävästi* ja *Tuuli lisää pakkasen purevuutta* voidaan ymmärtää juuri näin. Niissä subjektin tarkoite kohdistaa objektin tarkoitteeseen (tai sen kulloinkin tilanteessa mukana olevaan komponenttiin) vaikutuksen, joka pysyy jossain mielessä vajavaisena: kipua esiintyy kuitenkin jonkin verran eikä pakokaasu puhdistu täydellisesti, ja pakkasen purevuuden lisääntymisellä ei varsinaisesti ylärajaa olekaan. Esimerkkejä voi verrata sellaisiin totaaliobjektin sisältäviin, aspektiltaan rajaamattomiin lauseisiin kuin *Lääke poistaa kivun* ('pitää kivun jatkuvasti poissa'), *Katalysaattori puhdistaa pakokaasun* ja *Tuuli tekee pakkasesta purevan*, joissa ilmaistaan ajassa rajaamattomana jatkuvan vaikutuksen kontinuaatiivista resultatiivisuutta. Nämä esimerkit osoittavat, että partitiivin tehtävänä aspektiltaan rajaamattomassa lauseessa ei aina olekaan ilmaista tilanteen rajaamattomuutta ajan suunnassa, vaan se saattaa ilmaista myös kuvatun jatkuvan vaikutuksen epätäydellisyyttä tilanteen kunakin hetkenä, siis jatkuvaa irresultatiivisuutta vastakohtana edellä käsiteltyjen lauseiden ilmaisemalle jatkuvalla resultatiivisuudelle.

▷

Edellä kvasiresultatiivisten ja habituaalisten lauseiden rinnalle tuodut kaksi totaaliobjektin käyttötyyppejä (kaksoiskvantifioiva tyyppi ja jatkuvan resultatiivisuuden tyyppi) osoittavat siis jotain olennaista paitsi totaaliobjektin myös partitiiviobjektin semantiikasta. Vaikka partitiivi on aspektiltaan rajaamattoman transitiivilauseen objektina yleisesti ottaen odotuksenmukainen ja sen tästä syystä on helppo ajatella *aina* ilmaisevan tilanteen rajaamattomuutta nimenomaan ajan suuntaisessa mielessä, sen oppositio totaaliobjektiin nähden asettuu näissä ilmaistyypeissä aika-akseliin nähden kohtisuoraan ('koko tilanteen ajan kontinuatiivisesti vallitseva resultatiivisuus tai irresultatiivisuus'). Jos oppositio ilmaisee kvantiteettia, se ilmaisee nimenomaan staattisen eikä dynaamisen kvantiteetin avoimuuden ja sulkeisuuden vastakohtaisuutta, ja jos se ilmaisee resultatiivisuutta, se ilmaisee jatkuvan resultatiivisuuden ja jatkuvan irresultatiivisuuden vastakohtaisuutta. Oppositio on siten perustavalla tavalla erilainen kuin teelisessä tilannetyypissä, jossa sen perusta hahmottuu ajan suuntaisesti ja tilanteen »täytyminen» tapahtuu vasta sen loppuessa.

ASPEKTUAALISET OPPOSITIOSUHTEET JA OBJEKTIN SIJA

Edellä esitellyn kvantiteettityypittelyn ja käsiteltyjen poikkeustapausten perusteella näyttää väistämättömältä sellainen päätelmä, että fennistiikassa objektin aspektuaalista sijanvaihtelua on selitetty liian yksipuolisesti teelistyyppisen (ajassa vaiheittain kohti lopputulosta kehittyvän) oppositiosuhteen näkökulmasta. Kuvausten lähtökohtana on ollut näkemys, että tilanteen täytyminen tapahtuu aina ajan suunnassa siten, että täytyminen *seuraa* osallistujien välillä tapahtuvaa vuorovaikutusta. Samanlaisista lähtökohdista on arvioitu nominaalisten, tilanteeseen inkrementaalisesti osallistuvien tarkoitteiden kvantiteetin vaikutusta tilanteen rajattuuteen: tällainen tilanne päättyy, kun sulkeista dynaamista kvantiteettia edustava tarkoittepaljous on osallistunut siihen kauttaaltaan. Tällaisesta näkökulmasta katsoen ne totaaliobjektit, jotka esiintyvät aspektiltaan rajaamattomia tilanteita kuvaavissa lauseissa, jäävät anomaliaiksi.

Edellisen luvun keskeisin havainto onkin juuri se, että sekä kvantiteetin sulkeisuus että kuvattavan tilanteen täytyminen voivat suhteutua aikaulottuvuuteen myös toisella tavalla, kontinuatiivisesti vallitsevina. Tehtyjen havaintojen perusteella voidaankin esittää tarkennettu kokonaiskuva niistä aspektuaalisista oppositiosuhteista, jotka kulloinkin määräävät objektin sijan. Tätä varten jaan seuraavassa käsittelyssä objektin aspektuaaliset sijaoppositiot kolmeen päätyyppiin: a) *resultatiivisuustyyppiin*, jossa objektin sijalla ilmaistaan arviota päättyneen tai päättyväksi esitettävän tilanteen lopputuloksesta, b) *teelisyystyyppiin*, jossa objektin sijalla ilmaistaan arviota siitä, onko teelinen tilanne ajan suunnassa täytynyt tai täytyykö se, ja c) *rajaamattomaan* tyyppiin, jossa objektin sijalla ilmaistaan arviota siitä, onko tilanne kontinuatiivisessa mielessä täytyvä vai ei.

A) RESULTATIIVISUUSOPPOSITIO: TILANTEEN LOPPUTULOKSEN ARVIOINTI

Resultatiivinen oppositiotyyppi koskee tyypillisimmin punktuaalisia tilanteita kuvaavia lauseita. Oppositiotyypissä sekä totaaliobjekti että partitiiviobjekti esiintyvät aina päättynyttä tai päättyväksi esitettyä (ei kehityksenalaista eikä keskeneräistä) tilannetta kuvaavissa lauseissa. Sijaopposition tehtävänä on sen ilmaiseminen, onko kuvattu vaikutus

ollut sillä tavoin resultatiivinen, että totaaliobjektin käyttö saa motivaation. Esimerkkejä ovat resultatiiviset, totaaliobjektilliset lauseet *Huomasin hänet*; *Löysin vasaran*; *Tapoin kärpäsen*; *Ostin arvan*; *Ammuin linnun* ja irresultatiiviset, partitiivobjektilliset lauseet *Tönäisin häntä*; *Potkaisin palloa*; *Vaihdoin autoa*; *Vilkaisin häntä*; *Ammuin lintua*.

On huomattava, että monet ilmaukset voidaan hahmottaa vaihtoehtoisesti joko punktuaalisiksi tai pitempikestoiksi. Niinpä objektin sijaoppositiokin voidaan niissä mieltää joko resultatiivisuutta tai teelisyttä (oppositiotyyppi b) edustavaksi. Merkitykseltään punktuaalisista verbeistä osa sallii partitiivobjektille progressiivisen tulkinnan (*Ostin juuri autoa*; *Tapoin juuri kärpystä*), osa taas ei (**Huomasin juuri häntä*; **Löysin juuri vasaraa*). Progressiivisen partitiivin ja totaaliobjektin oppositio ei kuitenkaan kuulu resultatiivisuus- vaan teelisyystyyppiin (b). Esimerkiksi lause *Ostin juuri autoa* ei kerro, että ostaminen olisi kyllä suoritettu mutta jäänyt jollain tavalla vajavaiseksi, vaan että ostaminen on kesken. Eräät verbit taas ovat tässä suhteessa kaksitulkintaisia ja sallivat partitiivin ilmaista joko progressiivista aspektia (teelisytyypinen oppositio, ryhmä b) tai päättyneen tilanteen irresultatiivisuutta (resultatiivisuustyypinen oppositio, tyyppi a). Esimerkiksi *Pekka ampui lintua* voi merkitä joko 'oli parhaillaan ampumassa' (b) tai 'ampui muttei tappanut' (a). Progressiivisen partitiivin sallivia punktuaalistyyppisiä verbejä voisikin nimittää vaikka *kvasipunktuaalisiksi*, sillä progressiivisen tulkinnan mahdollisuus osoittaa, etteivät näiden verbien kuvaamat tilanteet välttämättä hahmotu kestoltaan täysin pistemäisiksi.

Toisaalta on huomattava, että myös monet aspektiltaan ei-punktuaaliset ilmaukset sallivat resultatiivistyypisen sijaoppositiion. Esimerkiksi lauseessa *Pekka lyhensi housujensa lahkeita* esiintyvä partitiivobjekti voidaan ymmärtää paitsi progressiivisesti 'oli parhaillaan lyhentämässä' myös irresultatiivisesti 'lyhensi jonkin verran'. Resultatiivisessa oppositiotyyppissä verbin kuvaaman tapahtumisen ei siis tarvitse olla tiukassa mielessä punktuaalista, vaan olennaista on, että tilannetta tarkastellaan päättyneenä tai päättyvänä kokonaisuutena ja sijaoppositiolla ilmaistaan arvio sen lopputuloksesta.

Huomionarvoista on sekin, että totaaliobjektin ja partitiivobjektin aspektuaalinen vaihtelu ei resultatiivisessa oppositiotyyppissä yleensä tarkoita sitä, että yksi ja sama verbi sallisi molemmantyyppiset objektit (kuten teelisessä oppositiotyyppissä b), vaan useimmiten sitä, että eräät verbit hyväksyvät vain totaaliobjektin (ellei kvantiteetti tai kielto aiheuta partitiivia), toiset vain partitiivin (esim. *Huomasin hänet* ~ **häntä* vs. *Vilkaisin häntä* ~ **hänet*). Kuten Leino (1991: 171) toteaa, partitiivin käyttö monien tällaisten verbien yhteydessä on oikeastaan yllättävää, sillä niiden ilmaisema tilanne on rajattu (ajallisesti) ja niissä ilmaistu muutos tuntuisi kattavan koko objektin tarkoitteen alan. Esimerkiksi lauseen *Pekka vaihtoi autoa* partitiivobjekti on näin ollen hankala selittää: auton vaihdos on tapahtunut ja lopputulos saavutettu. *Kvasiresultatiivi*-termiä mukailien Leino esittää tällaisista verbeistä käytettäväksi termiä *kvasi-irresultatiiviset* verbit (esim. *Tuuli vaihtoi suuntaa*, *Auto vaihtoi omistajaa*). Hän selittää näiden verbien partitiivobjektia sillä, että huolimatta muutoksellisuudestaan ne kuitenkin ilmaisevat siinä mielessä irresultatiivisia tilanteita, että muutoksen jälkeinen tilanne on luonteeltaan samanlainen kuin sitä edeltänyt tilanne: muutoksen jälkeenkin Pekalla on edelleen auto, tuulella suunta ja autolla omistaja.

Syntaktisesti luonteenomainen seikka resultatiivisessa oppositiotyyppissä on se, että punktuaalisen aspektiluonteensa vuoksi siihen kuuluvat ilmaukset eivät salli kesto-ilmai-

▷

sevaa osmaa edes partitiiviobjektin yhteydessä, esimerkiksi **Tönäisin häntä sekunnin*. Pitempikestoista tilannetta kuvaava lause *Pekka lyhensi farkkujensa lahkeita tunnin* taas on mahdollinen ainoastaan, jos sen partitiiviobjekti tulkitaan progressiivisuutta ('oli lyhentämässä') eikä lopputuloksen irresultatiivisuutta ('lyhensi jonkin verran') ilmaisevaksi. Leino (1991: 171) huomauttaa, että tällaiset partitiivit ovat poikkeuksellisia myös siinä, että ne hyväksyvät inessiivimuotoisen kestoja ilmaisevan adverbiaalisen (esim. *Muutamassa minuutissa tuuli vaihtoi suuntaa*), jollainen tavallisesti esiintyy totaaliobjektien yhteydessä aspektiltaan rajattua tilannetta kuvaavissa lauseissa. Nämä seikat tietysti seuraavat siitä kyseisten ilmausten merkityspiirteestä, ettei niiden partitiiviobjektilla ole ajallisen rajaamattomuuden merkitystä. Partitiivilla ilmaistaan niissä päättyneen vaikutuksen laatua, ei siitä, saavuttaako ajan suunnassa etenevä toiminta päätepisteensä vai ei, sillä niissä kuvattu tilanne tajutaan objektin sijasta riippumatta päättyneeksi (tai päättyväksi).

B) TEELISYYSOPPOSITIO: TILANTEEN TÄYTTYMISEN ARVIOINTI

Objektin sijanvaihtelun ytimen muodostavat ilmaukset, joiden kuvaama tilanne on teellinen (muttei aidosti punktuaalinen) ja kehittyä ajassa vaiheittain päätepidettään kohti. Juuri tällaisissa ilmauksissa tarkoite- ja tapahtumiskvantifikaatio kulkevat joskus rinnan (*Pekka söi omenaa*), joskus taas tilanne itsessään on teellinen ja sen eteneminen perustuu pelkän tapahtumiskvantifikaation etenemiseen (*Pekka vei kirjettä postiin*). Totaaliobjektilla ilmaistaan tällaisessa lauseessa sellaista rajattua, jossa kuvattu toiminta viedään päätepidteeseensä saakka. Olennaista ei tällöin ole niinkään jonkin nimenomaisen *tuloksen* saavuttaminen (kuten tyypissä a) vaan se, että toiminta on edennyt loppuun saakka eikä voi enää jatkua. Esimerkiksi lauseessa *Luin kirjaa ~ kirjan* totaaliobjektin ei tarvitse ajatella ilmaisevan mitään sen mullistavampaa lopputulosta kuin että lukeminen on kattanut koko kirjan. Partitiivilla ilmaistaan tässä oppositiotyypissä aina tilanteen jonkinlaista keskeneräisyyttä: tilanne voi olla vasta meneillään (progressiivinen tulkinta) tai se voi olla keskeytynyt ennen kuin päätepidte on saavutettu. Sijojen opposition näkökulmasta tähän tyyppiin kuuluvat kaikki ne minimiparit, joissa partitiiviobjekti kuvaa sellaisen tilanteen progressiivisuutta tai keskeneräisyyttä, joka oman luonteensa puolesta voisi johtaa päätepidteeseen eli olisi teelistä tyyppiä (esim. *Pekka söi omenaa*). Syntaktiselta kannalta tämä oppositiotyyppi eroaa muista sikäli, että siinä partitiiviobjekti sallii kestoja ilmaisevan osman mutta totaaliobjekti ei (*Luin kirjaa ~ *kirjan tunnin*).

C) RAJAAMATON OPPOSITIOTYYPPI:

JATKUVAN VAIKUTUKSEN LUONNETTA KOSKEVA ARVIO

Edellisissä luvuissa on puhetta ollut lähinnä rajaamattomista tilanteista ja niitä kuvaavien lauseiden objektin sijasta. Nämä tilanteet jakautuvat teelisten tavoin sellaisiin, joihin objektin tarkoite osallistuu inkrementaalisesti ja joissa tapahtumiskvantifikaation ja tarkoitekvantifikaation eteneminen on saumatonta (dynaaminen kvantiteetti), sekä sellaisiin, joissa etenee pelkkä tapahtumiskvantifikaatio, kun taas objektin tarkoite pysyy läpi tilanteen samana (staattinen kvantiteetti). Mikäli rajaamattomaan tilanteeseen liittyy dynaaminen kvantiteetti, sen on välttämättä oltava avoin, jotta tarkoiteainesta riittäisi jatkuvasti tilanteen »polttoaineeksi» — muutenhan tilanne ei olisi kokonaisaspektiltaan rajaamaton.

Aspektiltaan rajaamatonta tilannetta kuvaavassa lauseessa partitiivi on objektin ensisijainen merkintätapa. Jos totaaliobjektia käytetään, se ilmaisee jompaakumpaa edellisessä alaluvussa käsiteltyä erikoistapausta: joko kaksoiskvantifiointiin liittyvää staattisen kvantiteetin sulkeisuutta (*Olen jo pitkään ostanut sähkön tältä yhtiöltä*) tai tilanteen kontinuaatiivista resultatiivisuutta (*Tämä harja puhdistaa liukuhihnan ennen kuin se kulkeutuu sisälle herkkään koneistoon*). Vaikka aspektiltaan rajaamattomassa lauseessa esiintyvän partitiiviojektin tehtäväksi onkin helppo ajatella juuri tilanteen ajallisen rajaamattomuuden ilmaiseminen, sen oppositiosuhteet totaaliobjektin kanssa nimenomaan tämän ryhmän (c) sisällä kertovat, että oppositiosuhde voi joskus suhteutua aikaan toisinkin: partitiiviojekti saattaa ilmentää staattisen kvantiteetin avoimuutta (*Olen jo pitkään ostanut sähköä tältä yhtiöltä*) tai kontinuaatiivista irresultatiivisuutta (*Katalysaattori puhdistaa pakokaasua*). Syntaktisesti ryhmään c) lukeutuvat lauseet poikkeavat kahdesta edellisestä oppositiotyypistä siinä, että ne voivat saada kestoja ilmaisevan osman riippumatta objektin sijasta.

Ryhmään c) kuuluvat rajaamattoman luonteensa vuoksi myös sellaiset lauseet, jotka kuvaavat staattista tilaa. Staattiset tilat ovat samalla epädynaamisia, eikä niihin voi kuulua tulkinnaltaan inkrementaalisia nominaali-ilmauksia, sillä nämä edustavat aina dynaamista merkitystä. Etenkin aspektuaalisen partitiiviojektin sisältävien, rajaamattomien ilmausten jakautuminen dynaamisiin ja staattisiin on kuitenkin jatkumoluonteista. Monenlaiset ilmaukset voi yhtäältä tulkita hienoista (voima)dynaamista vuorovaikutusta ilmaiseviksi, toisaalta niitä voi pitää puhtaasti staattisina. Tällaisia ovat esimerkiksi monenlaiset tunnetiloja kuvaavat ilmaukset: *Inhoan häntä*; *Kammoksen asiaa*; *Rakastan piimää*, joita muun muassa Leino (1991: 167) luonnehtii ateeellisiksi ja dynaamisiksi (vastakohtana staattisille kvasiresultatiivilauseille) mutta joita ISK (s. 1434) pitää staattisina. Staattinen totaaliobjektin käyttöympäristö puolestaan on kvasiresultatiivilause, jonka lukeutuminen oppositioryhmään c) riippuu kuitenkin siitä, katsotaanko siinä esiintyvän totaaliobjektin ilmentävän jonkinlaista piilevää kontinuaatiivista resultatiivisuutta vai ei. Jos täysin staattisia tilanteita kuvaavat lauseet halutaan erottaa vielä omaksi erilliseksi oppositiotyypikseen (tyyppi d), tulisi siihen sisällyttää kvasiresultatiivilauseiden partitiiviojektillisina vastapareina sellaiset staattiset ilmaukset kuin *Lumikerros peittää patsaita* tai *Puun oksat koskettavat puhelinjohtoja*. Koska kontinuaatiivisen resultatiivisuuden ja puhtaan staattisuuden raja on kuitenkin häilyvä (palaan tähän kirjoitukseni loppuosassa) ja koska molemmissa oppositiotyypeissä (c ja mahdollinen d) yhtä lailla partitiiviojekti kuin totaaliobjektin esiintyy aspektiltaan rajaamattomassa lauseessa, lienee luontevinta lukea ne yhden ja saman tyyppin (c) edustumiksi.

Staattisten ilmausten ryhmässä totaaliobjektin ja partitiivin vaihtelu näyttää usein ilmentävän tilan luonnehtimista joko täydelliseksi tai jossain mielessä epätäydelliseksi. Puhtaimmin tämä vastakohtaisuus ilmenee lauseissa, joissa partitiivilla voidaan ilmaista jatkuvan vaikutuksen epätäydellisyyttä, totaaliobjektilla sen täydellisyyttä, esimerkiksi *Tunnen hänet* vs. *Tunnen häntä (jonkin verran)*; *Lumi peitti patsaat* ('peitti kokonaan') vs. *Lumi peitti patsaita* ('patsaiden päällä oli jonkin verran lunta'); *Mainoskyltti peitti naapuritalon seinän* ('peitti täysin esimerkiksi näkyvistä') vs. *Mainoskyltti peitti naapuritalon seinää* ('oli kiinni seinässä muttei välttämättä kätkenyt sitä kokonaan'); *Lamppu valaisi luolan* ('valaisi kokonaan') vs. *Lamppu valaisi luolaa* (ehkä 'epätäydellisesti'). Leino (1991: 173–174) mainitsee myös esimerkkiparin *Hänet* (~ *häntä) *tiedetään taitavaksi poliitikoksi* ~ *Häntä* (~ *hänet) *epäillään taitavaksi poliitikoksi*, jossa to-

taaliobjekti samoin perustuu jatkuvan tilan (episteemiseen) täydellisyteen, partitiivi epätäydellisyteen.

Kvasiresultatiivisuutta on kirjallisuudessa pidetty melko marginaalisena ilmiönä, ja etenkin vanhemmassa fennistiikassa sen on ajateltu liittyvän muutamiin verbeihin, jotka voidaan luetella. Niissäkin tutkimuksissa, joissa ilmiön jonkinasteinen produktiivisuus ja riippumattomuus yksittäisistä verbeistä on todettu, käsitelty esimerkkiaineisto on ollut melko yksipuolista. Mikäli kvasiresultatiivisuus kuitenkin ymmärretään (määritelmänsä mukaisesti) niin, että se kattaa kaiken totaaliobjektin käytön staattista tilannetta kuvaavissa lauseissa, on tyyppiin luokiteltava useita sellaisia ilmauksia, joita ei ole aiemmin sen yhteydessä lainkaan käsitelty. Tällaiset ilmaukset kuvaavat jatkuvasti vallitsevia tiloja, jotka ovat mahdollisesti syntyneet jonkin kertaluonteisen vaikutuksen lopputuloksena mutta jatkavat tämän jälkeen olemassaoloaan itsenäisesti. Itse asiassa tapahtuneen muutoksen jälkitilan ilmaiseminen onkin juuri se merkitys, jota termillä *resultatiivisuus* yleisessä lingvistiikassa tavallisesti tarkoitetaan (termin fennistiikkaan vakiintunut merkitys 'tilanteen eteneminen lopputulokseen' poikkeaa tästä). Esimerkiksi sellaiset lauseet kuin *Pääministeri kiistää erehdyksensä, Syytetty tunnustaa syyllisyytensä, Hallitus myöntää virheen ja Presidentti salaa vauhdikkaan menneisyytensä* kuvaavat jatkuvia tiloja, joiden lähtökohtana kyllä on voinut olla (ehkä viimeistä esimerkkiä lukuun ottamatta) esimerkiksi sellainen aspektuaalisesti rajattu puheakti kuin julkisen lausunnon esittäminen tai tiedon julkistaminen mutta jotka sen jälkeen ovat ikään kuin itsenäisesti ja jatkuvasti olemassa, ellei niitä peruta. Esimerkiksi sanomalehtitekstissä tämäntapaisia lauseita esiintyy varsin runsaasti. Myös sellaiset abstraktimerkityksiset lauseet kuin *Internet antaa meille mahdollisuuden olla yhteydessä koko maailman kanssa; Perustuslaki takaa kansalaisyhteiskunnan; Nykytelevisio kytkee viihteen ja asian yhteen sekä Asetus mahdollistaa ilmaisen koulutuksen* kertovat jatkuvasti vallitsevista tiloista, eivät ajallisesti rajautuvista suorituksista. Koska niiden aspekti on rajaamaton ja merkitys staattinen ja niissä tästä huolimatta on totaaliobjekti, niitä tulee määritelmän mukaan pitää kvasiresultatiivisen tyyppin edustajina.

TYYPPIEN VÄLISIÄ RAJANYLITYKSIÄ

Edellä objektin sijan vaihtelun ilmaiset merkitysoppositiot on jaettu kolmeen päätyyppiin, joista kunkin sisällä on sitten erikseen arvioitu totaaliobjektin ja partitiiviobjektin vastakohtaisuutta. Lähtökohtana ovat siis olleet merkitystyytit, eivät kielelliset ilmaukset, ja tyyppittelyä arvioitaessa tulee muistaa, että se on vain yksi näkökulma asiaan. Sen etuna on, että se pakottaa katsomaan oppositiosuhdetta kussakin tyyppissä erikseen ja osoittaa, että oppositiosuhteet poikkeavat eri ryhmissä toisistaan melko perusteellisesti. Tyyppien välillä on myös varsin selkeä syntaktinen ero: tyyppiin a) keston osma ei käy ollenkaan, tyyppissä b) se käy vain partitiiviobjektin yhteyteen, tyyppissä c) sekä partitiivi- että totaaliobjektin yhteyteen.

Tyyppittely kuitenkin kätkee sen ilmeisen tosiasian, että monessa tapauksessa totaaliobjektin ja partitiiviobjektin oppositiosuhteiden voidaan mieltää kulkevan ristiin eri tyyppien välillä. Tällainen tapaus olivat jo edellä kvasipunktuaalisiksi nimittämäni verbit, jotka totaaliobjektin saadessaan tulkitaan punktuaalisiksi mutta jotka silti voivat saada progressiivisen partitiiviobjektin (*Ostaa auto ~ autoa; Tappaa kärpänen ~ kärpistä*) ja

liittyvät näin oppositiosuhteen kannalta täyttymistyyppiin. Myös tyyppien b) ja c) välinen raja on liukuva, sillä monenlaisissa lauseissa partitiivin voidaan ymmärtää ilmaisevan paitsi teelisen tilanteen progressiivisuutta tai keskeneräisyyttä myös puhdasta rajaamattomuutta. Esimerkiksi lauseessa *Pekka rakensi linnunpönttöjä* objekti voi tarkoittaa 'tiettyä pönttöpaljoutta' tai 'ylipäättään pönttöjä, loputonta paljoutta'. Esittämäni oppositiosuhteiden tyypittely kuitenkin hyväksyy teelisen totaaliobjektillisen lauseen (*Pekka rakensi linnunpöntöt*) vastineeksi vain ensin mainitulla tavalla tulkitun partitiivin. Jälkimmäisellä tavalla tulkitun partitiivilauseen totaaliobjektillinen vastine taas olisi marginaalinen kaksoiskvantifioiva lause *Viime viikon ajan Pekka rakensi puusepänerveä linnunpöntöt ja Jussi huonekalut*, jossa totaaliobjekti saisi tulkinnan 'jatkuvasti kaikki linnunpöntöt'. On kuitenkin täysin luontevaa hahmottaa myös sellainen oppositiosuhde, jossa dynaamiselta kvantiteetiltaan rajaamattoman partitiiviojektin vastineeksi tajutaan dynaamiselta kvantiteetiltaan sulkeinen totaaliobjekti; tällöin periaatteessa oppositiotyyppeihin b) ja c) luokituvat lauseet hahmottuvatkin toistensa oppositiopareiksi.

Partitiivin monikäyttöisyyttä kuvastaa sekin, että monet partitiivi-ilmaukset voitaisiin luokitella mihin hyvänsä kolmesta oppositiotyypistä. Esimerkiksi käy lause *Laite puhdisti jätteöljyä*, jonka voidaan ymmärtää ilmaisevan a) päätyneen tilanteen irresultatiivisuutta ('puhdisti tiettyä jätteöljypaljoutta jonkin verran puhtaammaksi') b) teelisen tilanteen progressiivisuutta ('oli puhdistamassa tiettyä jätteöljypaljoutta') tai kesken jäämistä ('puhdisti jonkin osan tietystä jätteöljypaljoudesta'), tai sitten dynaamisen avokvantiteetin vuoksi rajaamatonta toimintaa ('puhdisti loputonta jätteöljypaljoutta niin, että kulloinkin käsiteltävänä oleva öljyaines muuttui jonkin verran puhtaammaksi'). Koska tulkintojen moninaisuus ja objektin sijaan vaikuttavien eri tekijöiden päällekkäisyys on näin massiivista, on vielä korostettava, että edellä esittämäni oppositiotyypittely on ainoastaan yksi mahdollinen tapa katsoa suomen objektin monien eri tekijöiden motivoimaa sijanvaihtelua.

OBJEKTISÄÄNNÖT UUDESSA VALOSSA

Yrittäessään selittää edellä käsiteltyjä totaaliobjektin käyttötapoja fennistiikan klassinen kolmiosainen objektisäännöstö joutuu epäilemättä vaikeuksiin; hankalaksihan sille on osoittautunut jo pelkkien kvasiresultatiivisten lauseidenkin selittäminen. Edellisissä luvuissa on käynyt selvästi ilmi ensinnäkin se, että totaaliobjekti voi esiintyä aspektiltaan rajaamattomassa lauseessa laaja-alaisemmin kuin on oletettu. Aspektuaalinen objektisääntö kaipaakin sellaisen täsmennyksen, että tilanne voi olla luonteeltaan rajattu paitsi aika-akselin suuntaisesti myös siihen nähden kohtisuorassa eli kontinuaatiivisessa mielessä, mikäli ilmaistavana on jatkuvasti ylläpidettävä resultatiivinen vaikutus. Kvantiteettisäännön kannalta ongelmallista taas on totaaliobjektin mahdollisuus ilmaista edellä kaksoiskvantifioivaksi kutsumaani merkitystä, jossa staattinen kvantiteetti on tilanteen kunakin yksittäisenä hetkenä sulkeinen mutta ajan suuntaisesti etenevä dynaaminen kvantiteetti avoin ja tilanne siitä syystä aspektuaalisesti rajaamaton. Kvantiteettisääntökin kaipaa siis täsmennyksen: totaaliobjektin ilmaisema kvantiteetti voi olla sulkeinen tai avoin joko staattisessa tai dynaamisessa mielessä, mutta lisäksi se voi suhteutua molempiin ulottuvuuksiin samanaikaisesti ja olla sulkeinen ainoastaan staattisessa muttei dynaamisessa mielessä. Jos tällainen täsmennys tehdään, voidaan pitää kiinni siitä objektisäännöstä, että

▷

totaaliobjektilla ilmaistun kvantiteetin on oltava sulkeinen (ainakin jommassakummassa mielessä). Vastaavasti partitiivin ilmaisema kvantiteetti voi olla avoin joko staattisessa tai dynaamisessa mielessä tai samanaikaisesti molemmissa.

Ongelmallinen on objektisääntöjen sisällön lisäksi myös niiden hierarkia, jossa aspektiseikkojen on esitetty ylittävän kvantiteetin partitiiviobjektin motivoijana. Edellä on tarkasteltu monia sellaisia esimerkkejä, joissa aspekti on (ajan suunnassa) rajaamatonta tyyppiä mutta lauseessa on silti totaaliobjekti. Toisinaan tällaista totaaliobjektia kuitenkin motivoi toisenlainen aspektuaalinen rajattuus, nimittäin kontinuaatiivinen resultatiivisuus, ja tällaiset esimerkit eivät ole varsinainen uhka objektisääntöjen hierarkialle. Ongelmallisempi on kaksoiskvantifioiva tyyppi (*Olen jo kauan ostanut sähkön tältä yhtiöltä*), jossa totaaliobjektia motivoi staattisen kvantiteetin jatkuva sulkeisuus, sillä tässä tyyppissä kvantiteettiseikat näyttävät hierarkian vastaisesti ylittävän aspektin merkityksen objektin sijan ratkaisijana. Yksi vaihtoehto on luopua tältä osin objektisääntöjen hierarkkisesta esittämisestä ja todeta, että kaksoiskvantifioivassa tyyppissä kvantiteetti toimii aspektia korkeampana voimana ja sallii sulkeista kvantiteettia ilmaisevan totaaliobjektin käytön aspektiltaan rajaamattomassa lauseessa. Toinen vaihtoehto on lähteä siitä, että myös kaksoiskvantifioivassa tyyppissä esiintyy samalla kontinuaatiivisen resultatiivisuuden tapainen merkitys, joka tekee kvantiteetin ohella sen aspektista kontinuaatiivisessa mielessä rajatun.

Objektin sijamerkintäsystemi näyttää huomattavasti yksinkertaisemmalta, jos partitiivin käyttöehtojen asemesta lähtökohdaksi otetaan totaaliobjektin käyttöehdot. Tällöin kolmiosainen objektisäännöstö voitaisiin tiivistää jopa yhteen sääntöön: totaaliobjektia käytetään, kun objektin tarkoite on kvantiteetiltaan sulkeinen ja lauseen ilmaisema tilanne on luonteeltaan resultatiivinen sekä täyttyväksi ilmaistu. Sääntöä voidaan täsmentää seuraavilta osin: 1) kvantiteetti voi olla sulkeinen joko a) dynaamisessa tai b) staattisessa mielessä, tai se voi olla c) samanaikaisesti staattisessa mielessä sulkeinen ja dynaamisessa mielessä avoin; 2) tilanteen täytyminen voi tarkoittaa a) sen lopputuloksen resultatiivisuutta, b) sen etenemistä ajan suunnassa loppuun saakka tai c) sen kontinuaatiivista resultatiivista luonnetta.

EKSISTENTIAALILAUSEEN SUBJEKTI JA DYNAAMINEN KVANTITEETTI

KOLLEKTIIVISUUDEN JA DISTRIBUTIIVISUUDEN OPPOSITIO

Inkrementaalisuus ja siihen liittyvä kvantiteetin dynaamisuus eivät ilmiöinä koske ainoastaan objektia vaan muitakin nominaalisia lauseenjäseniä, myös subjektia. Subjektin sijamerkinnässä kvantiteettioppositio ilmenee tunnetusti eksistentiaalilauseen subjektin sijan vaihtelussa nominatiivin ja partitiivin välillä. Subjektin sijan vaihtelun avulla ilmaistavat kvantiteettiseikat vaikuttavat helposti myös siihen, millaiseksi lauseen kokonaisaspekti muodostuu. Subjektin ilmaisema kvantiteetti voidaan lisäksi ymmärtää joko staattiseksi tai dynaamiseksi samaan tapaan kuin objektinkin ilmaisema kvantiteetti.

Etenkin subjektin osalta staattisen ja dynaamisen kvantiteetin oppositio liittyy ilmiöön, jota kirjallisuudessa on kutsuttu *kollektiivisuuden* ja *distributiivisuuden* oppositioksi ja jota

suomen osalta on käsitelty Vilkuna (1992: 48–51). Kollektiivinen tulkinta tarkoittaa sitä, että subjektin useiden tarkoitteiden ymmärretään osallistuvan tilanteeseen samanaikaisesti sekä suorittavan verbin kuvaaman toiminnan yhdessä. Eräät verbit vaativatkin kollektiivista tulkintaa, esimerkiksi *kokoontua*. Distributiivisessa tulkinnassa taas subjektin tarkoitteet toimivat kukin erikseen ja mahdollisesti peräkkäisinä hetkinä. Distributiivisuus ei kuitenkaan välttämättä edellytä ajallista peräkkäisyyttä, sillä subjektin eri tarkoitteiden voidaan myös ymmärtää osallistuvan samanaikaisesti mutta toisistaan erillisiin tilanteisiin.

Esimerkiksi lauseessa *Pojat nostivat tuoleja* voidaan erottaa monenlaisia tulkintoja sen mukaan, ymmärretäänkö tilanne kollektiivisesti vai distributiivisesti ja mitä nominaalista jäsentä nämä tulkinnat kulloinkin koskevat. Koska sekä subjekti että objekti ovat monikkumuotoisia, distributiivisuus voi tässä liittyä kumpaankin hyvänsä tai molempiin. Molempien lauseenjäsenten osalta kollektiivinen on sellainen tulkinta, jossa kaikki pojat yksissä voimin nostavat esimerkiksi yhtä tuolipinoa. Tällöin verbin kuvaama toiminta esiintyy vain kerran. Subjektin osalta kollektiivinen mutta objektin osalta distributiivinen taas on sellainen tulkinta, jossa pojat yksissä voimin nostavat useaa tuolia erikseen — tällöin tilanne on samalla objektin ilmaiseman kvantiteetin osalta dynaaminen. Subjektin (muttei objektin) osalta distributiivinen taas on tulkinta, jossa kukin poika vuorotellen nostaa yhtä ja samaa tuolipinoa. Tulkinta on nyt subjektin kvantiteetin osalta dynaaminen, koska samaa tuolipinoa eivät voi distributiivisessa mielessä samanaikaisesti nostaa kaikki pojat (tällöin tulkinta olisi kollektiivinen). Molempien lauseenjäsenten kannalta distributiivinen on sellainen tulkinta, jossa kukin poika nostaa esimerkiksi yhtä tuolia (tai iteratiivisesti useampaa tuolia peräkkäin), eivätkä nostettavat tuolit ole kaikille yhteisiä. Tällöin erilliset nostot tapahtuvat eri osallistujien välillä, ja ne voivat olla ajassa yhtä hyvin samanaikaisia kuin peräkkäisiäkin. Tämän pitemmälle kollektiivisuuden ja distributiivisuuden ongelmiin en tässä etene; todettakoon kuitenkin, että dynaamisessa kvantiteetissa on aina kyse siitä, että ilmauksen tarkoitteen ymmärretään vaihtuvan ajassa ja sen eri osasten ymmärretään osallistuvan tilanteeseen peräkkäisesti. Tulkinta on siis distributiivinen.

EPÄSYMMETRIAA JA SYMMETRIAA SUBJEKTIN JA OBJEKTIN SIJANVAIHTELUSSA

Aidon aspektuaalinen tehtävä suomen subjektin sijamerkinnältä tunnetusti puuttuu. Partitiivi ei toisin sanoen subjektin sijana ilmaise tilanteen kvantiteetista riippumatonta aspektuaalista rajaamattomuutta sen enempiä progressiivisessa kuin staattisessa mielessä. Progressiivista tulkintaa tavoitteleva partitiivisubjekti Vilkunan (1989: 159) esittämässä lauseessa **Meille tulee uutta sohvaa* (vrt. objektiin lauseessa *Meille tuodaan uutta sohvaa*) on selvästi kielenvastainen, ja yhtä mahdoton on rajaamattoman aspektin tulkintaa tavoitteleva partitiivisubjekti lauseessa **Olohuoneessa on uutta sohvaa* (vrt. objektiin lauseessa *Pidän olohuoneessa uutta sohvaa*). Subjektin on siis oltava nominatiivissa riippumatta siitä, tulkitaanko kuvattu tilanne rajatuksi vai rajaamattomaksi, elleivät kvantiteettiseikat mahdollista partitiivisubjektin käyttöä, esimerkiksi *Meille tulee kodinkoneita; Meillä on vieraita*. Tällöin partitiivi ilmaisee avokvantiteettia, joka dynaamiseksi tulkittuna ('kodinkone tai vieras kerrallaan') aiheuttaa tilanteelle aspektuaalisesti rajaamattoman tulkinnan. Vastaavasti dynaamista sulkeiskvantiteettia ilmaiseva nominatiivisubjekti aiheuttaa tilanteelle rajatun tulkinnan, esimerkiksi *Vieraat tulivat yksitellen ovesta sisään*.

▷

Totaaliobjektin tavoin nominatiivisubjekti voi ilmaista myös niin sanottua kaksoiskvantifointia, jossa staattinen kvantiteetti on sulkeinen mutta dynaaminen kvantiteetti avoin ja merkityksenä on 'jatkuvasti kaikki'. Tätä tyyppiä edustaa subjekti lauseessa *Aamupäivän ajan museovieraat tulivat sisään sivuovesta, koska pääovi oli turvonnut kiinni*. Lause ilmaisee, että kysymys on osasta ajassa jatkuvaa, dynaamiselta kvantiteetiltaan avointa museovieraiden virtaa, joka kuitenkin esitetään tilanteen kunakin hetkenä staattisen kvantiteetin osalta sulkeisena (vrt. objektiin lauseessa *Aamupäivän ajan museovieraat ohjattiin sisään sivuovesta*). Vastaavasti partitiivisubjekti voi joskus ilmaista partitiiviobjektin tapaan »kaksinkertaisesti rajaamatonta» kvantiteettia, jolloin sen merkityksenä on 'jatkuvasti jonkin verran': *Aamupäivän ajan museovieraita tuli sisään sivuovesta, koska pääovi oli turvonnut kiinni*. Tällöin ei puhuta mistään 'jatkuvasta määräpaljoudesta' vaan siitä, että museoon tuli jatkuvasti jonkin verran vieraita sivuoven kautta. Lisäesimerkkejä tällaisesta oppositiosuhteesta ovat minimiparit *Jätevesi* ('jatkuvasti kaikki') ~ *jätevettä* ('jatkuvasti jonkin verran') *valui aamupäivän ajan putkea pitkin viemäriin* ja *Vialliset tuotteet putoavat ~ viallisia tuotteita putoaa liukuhihnalta tähän säiliöön*. Ilmaukset ovat kvantiteetin ja aspektin suhteen samanlaisia kuin edellisissä luvuissa käsitellyt vastaavat objektitapaukset.

NOMINATIIVI- JA PARTITIIVISUBJEKTIN EROJA

Nominatiivi- ja partitiivisubjektin välillä on muitakin kvantiteetin ja aspektin suhteeseen liittyviä eroja. Edellä käsitellyissä esimerkeissä verbi on ollut subjektin tarkoitteen osallistumisen kannalta punktuaalinen, mikä on sekä nominatiivin että partitiivin yhteydessä aiheuttanut iteratiivisen tulkinnan, jossa kukin yksittäinen tarkoitekomponentti osallistuu tilanteeseen hetkellisesti. Tällainen tilanne voi olla pitkäkestoinen vain, jos nominaalisen jäsenen kvantiteetti ymmärretään dynaamiseksi. Kiinnostavaa on, että partitiivin ilmaisema kvantiteetti tulkitaan helposti dynaamiseksi myös sellaisissa lauseissa, joissa verbi ei tätä suoraan edellytä ja joissa nominatiivisubjektin tulkitaankin todennäköisimmin ilmaisevan staattista kvantiteettia. Ero johtuu siitä, että partitiivi ei mielellään »kuljeta» referenssiään läpi ajan vaan sallii tarkoitteensa jatkuvasti vaihtua silloinkin, kun tilanne itsessään on samanlaisena jatkuva ja mahdollista olisi ajatella kvantiteettia staattisesti eli niin, että epämääräisen paljouden kukin komponentti on siinä mukana alusta loppuun.

Esimerkiksi monet vaiheittaista muutosta kuvaavat verbit ymmärretään monikkomuotoisen nominatiivisubjektin yhteydessä helposti niin, että subjektin ilmaiseman määräpaljouden kukin komponentti kulkee tilanteessa mukana läpi ajan, kun taas partitiivin yhteydessä verbit tulkitaan pikemminkin äkillistä ja peruuttamatonta muutosta ilmaiseviksi ja kokonaistilanteet näin punktuaalis-iteratiivisiksi. Esimerkiksi käyvät lauseet *Järvet kuivuvat jatkuvasti* 'käyvät kukin [samanaikaisesti] yhä kuivemmiksi' ja *Järviä kuivuu jatkuvasti* 'kuivuu täydellisesti [dynaamisesti] yksi toisensa perään' (Huomo 2001a). Myös täysin staattista sijaintisuhdetta kuvaavassa lauseessa nominatiivisubjektin ymmärretään helpommin säilyttävän referenssinsä läpi ajan, kun taas partitiivi sallii referenssin vaihtumisen, esimerkiksi *Lapset leikkivät rannalla koko iltapäivän* vs. *Lapsia leikki rannalla koko iltapäivän*. Ensimmäisessä, nominatiivisubjektisessa versiossa on todennäköistä, että subjektin referenssi säilyy läpi ajan, tai ainakin ymmärretään puheen olevan tietyistä määräisestä lapsipaljoudesta (vrt. *Lähikoulun lapset leikkivät rannalla koko iltapäivän*).

Partitiivin referenssi taas on jatkuvasti indefiniittinen siinä mielessä, että se voi vaihtua ajassa, ja näkökulma on tällöin lokaliteetin sisällössä (Huumo 1997: 79). Tilanteen ajallinen eteneminen ja tämän korostaminen siis suosii partitiivisubjektin inkrementaalista tulkintaa: tilanteen jatkuvuus pyrkii perustumaan kvantiteettiin silloinkin, kun näin ei periaatteessa tarvitsisi olla. Kvantiteettityyppien kannalta tämä tarkoittaa sellaista oppositiosuhdetta, jossa nominatiivisubjektin ilmaisema kvantiteetti ymmärretään staattiseksi, partitiivin dynaamiseksi.

On kiinnostavaa, että juuri partitiivisubjektin tarkoitetta on kirjallisuudessa (Schlachterin 1958 artikkelin perusteella) luonnehdittu kollektiiviseksi, homogeeniseksi ja epäaktiiviseksi massaksi, ja partitiivisubjektisessa lauseessa toiminnallisuuden on katsottu jäävän taka-alalle silloinkin, kun lauseen verbi periaatteessa on toiminnallista tyyppiä. Sitä vastoin nominatiivin on katsottu kiinnittävän huomion subjektin erillisten tarkoitteiden yksilölliseen toimintaan ja edustavan tässä mielessä distributiivista tulkintaa. Huumo (1997) osoittaa, että erilaiset kestoja ja kvantiteettia kuvaavat ilmaukset saavat monikkomuotoisen partitiivisubjektin sisältävässä lauseessa pikemminkin holistisen, abstraktimman tason kokonaisprosessia kuin erillisten osallistujien yksittäistä toimintaa luonnehtivan tulkinnan. Esimerkiksi nominatiivisubjektisessa lauseessa *Uudet tietokoneohjelmat syntyvät yhtiössämme niin nopeasti, että kilpailijoita huolestuttaa* on puhe yksittäisten ohjelmien valmistumisnopeudesta ja ilmaus *niin nopeasti* tulkitaan siten distributiivisesti. Vastaavassa partitiivisubjektisessa lauseessa *Uusia tietokoneohjelmia syntyy yhtiössämme niin nopeasti, että kilpailijoita huolestuttaa* taas kyse on pikemminkin ohjelmien syntymisen tiheästä frekvenssistä, ja ilmaus *niin nopeasti* määrittää tällöin kollektiivista kokonaisprosessia. Tällaiset tavanilmaukset siis korostavat nominatiivisubjektin distributiivista tulkintaa siinä mielessä, että subjektin eri tarkoitteiden erillisen toiminnan luonnehtiminen nousee etusijalle, partitiivin yksittäiset tarkoitteet taas jäävät taustalle ja niiden osallistuminen hahmottuu punktuaaliseksi osaksi inkrementaalisesti etenevää kokonaisprosessia. Ero perustuu ennen kaikkea näkökulmaan: nominatiivilauseessa näkökulma on subjektissa, jonka toimintaa seurataan läpi ajan, partitiivilauseessa taas näkökulma on subjektin tarkoitteeseen ja sen toimintaan nähden ulkopuolinen ja voi asettua esimerkiksi johonkin lokaliteettiin. Partitiivin tarkoite ikään kuin »vilisee ohi» eikä aseta tilanteeseen näkökulmaa tai kannattele tilannetta ajassa.

Seuraavaksi on syytä pohtia, voiko myös tarkoitteeltaan jaoton partitiivisubjekti saada inkrementaalisen tulkinnan ja kannatella siten lauseen aspektia ajassa. Objektillahan tällainen tehtävä on aivan tyypillinen. Esimerkiksi lauseessa *Savenvalaja valmisti ruukun ~ ruukkua* objektin tarkoitteena on jaoton kokonaisuus, joka syntyy vaiheittain tilanteen edetessä; tilanne päättyy, kun tarkoite on kokonaisuutena valmis. Tällöin lauseen progressiivinen aspekti rakentuu objektin tarkoitteen dynaamisen kvantiteetin varaan. Lisäksi partitiiviobjekti voi ilmaista kvantiteetista riippumatonta progressiivista aspektia (*Savenvalaja vei ruukkua asiakkaalle*). Ainakin tämä jälkimmäinen tehtävä näyttää olevan partitiivisubjektille tuntematon; edempänä jo mainitsin Vilkinson (1989) kielenvastaisen esimerkin **Meille tulee uutta sohvia*, jossa ilmeni havainnollisesti partitiivisubjektin kyvyttömyys ilmaista progressiivista aspektia. Esimerkissä progressiivisuus on kuitenkin puhtaasti aspektuaalista, eikä siihen liity subjektin tarkoitteen dynaamista kvantifikaatiota. Niinpä seuraavaksi tulee kysyä, pystyykö partitiivisubjekti ilmaisemaan progressiivista aspektia silloin, kun kvantiteettiseikat tukevat sen tällaista käyttöä. Tällaisessa tilanteessa

▷

partitiivisubjektin tarkoite osallistuisi tilanteeseen inkrementaalisesti, vaikka olisikin kokonaiskvantiteetiltaan sulkeinen (ja tilanne siten luonteeltaan teelinen).

Systemaattisesti näin ei selvästikään ole: esimerkiksi lause **Kaupunkia kasvaa (metropoliksi)*, joka tavoittelee esitetyn kaltaista inkrementaalis-progressiivista tulkintaa (vrt. objektiin lauseessa *Kaupunginhallitus kasvattaa kaupunkia metropoliksi*), on yhtä mahdoton kuin Vilkunan sohvaesimerkkikin. Kuitenkin sellaisissa lauseissa, joissa verbin voi ajatella viittaavan etenevän muutoksen kuhunkin vaiheeseen pistemäisesti, inkrementaalis-progressiivinen, tarkoitteeltaan jaoton partitiivisubjekti näyttäisi olevan mahdollinen. Tällaisia esimerkkejä ovat lauseet *Uutta Turku–Helsinki-moottoritietä syntyy nyt nopeaan tahtiin*, *Tunnelista vyöryi ulos aina vain lisää loputtoman pitkältä tuntuvaa tavarajunaa*, *Sitä naapuriin kohoavaa tornitaloa valmistuu nyt kahden kerroksen viikkovauhdilla ja Uutta saviruukkua valmistui vähä vähältä savenvalajan taitavissa käsissä* (puhujien intuitiot tämän esimerkin käyppyydestä saattavat tosin vaihdella). Näissä lauseissa subjektin tarkoitteena on kokonaisuus, joka tulee olemaan tai ilmestyy näkyviin yksi osa kerrallaan. Lauseet eivät kuitenkaan hahmota tilannetta subjektin tarkoitteen kokonaisuuden kokeman muutoksen kannalta, vaan kuvaavat muutosta vaiheittain ja pistemäisestä näkökulmasta eli siten, että huomio kiinnittyy vain kullakin hetkellä olemaan tulevaan uuteen ainekseen, kun taas laajempi kokonaisuus (talo, juna tai tie) jää taustalle. Näyttää siltä, että juuri tällaisen pistemäisen näkökulman puuttuminen on se seikka, joka tekee mahdottomaksi edellä mainitsemani esimerkin **Kaupunkia kasvaa nopeasti metropoliksi*: tämä lause kuvaa jo olemassa olevan kokonaisuuden muutosta, joka kylläkin tapahtuu lisäämällä kokonaisuuteen ainesta vaiheittain mutta jossa lähtökohtana on kasvava kokonaisuus itse eikä pistemäisesti lisääntyvä aines.

Vaikka muissa esimerkeissä (*moottoritietä syntyy, tavarajunaa vyöryy ulos tunnelista, tornitaloa valmistuu*) subjektin tarkoittama jaoton kokonaisuus jääkin lauseiden merkityksessä taustalle, se on kuitenkin mukana subjektilausekkeiden leksikaalisessa merkityksessä. Lauseilla voi siis ajatella olevan sentapaista inkrementaalis-progressiivista merkitystä kuin vastaavilla objektitapauksilla (esim. *Moottoritietä rakennetaan nopeaan tahtiin*). Tältä kannalta kiinnostavaa on sekin, että fennistisessä kirjallisuudessa paljon käytetty jaollisuudesta, adjektiivipredikatiivin sija (ks. esim. Itkonen 1980), puoltaa tällaisten esimerkkien subjektien tulkintaa jaottomiksi. Kopulalauseen subjektin tarkoitteen jaollisuutta ilmaiseva partitiivipredikatiivi nimittäin ei ole luonteva lauseissa *Loputtoman pitkä tavarajuna oli loppupäätä kohti yhä törkyisempi* ~ **törkyisempää*, *Se naapuriin kohoava tornitalo on vihreä* ~ **vihreää* tai *Saviruukku oli punertava* ~ **punertavaa*. Ainoastaan lause *Uusi Turku–Helsinki-moottoritie on mutkainen* ~ *mutkaista* on luonteva myös partitiivipredikatiivin kera, mikä viittaa siihen, että moottoritie voidaan junaa tai taloa luontevammin ymmärtää jaolliseksi (tällaisista predikatiivitapauksista tarkemmin ks. Huumo, tulossa; predikatiivin sijan ongelmatapauksia käsittelee myös Martin 1987). Predikatiivitestin valossa edellä käsitellyt inkrementaaliset lauseet ovat siis esimerkkejä kokonaistarkoitteiltaan jaottomista partitiivisubjekteista, jotka tekee mahdollisiksi se, että lauseissa näkökulma on pistemäinen ja kiinnittää huomion tilanteen vaiheittaiseen etenemiseen mutta jättää holistisen kokonaistilanteen ja sitä myötä subjektin kokonaistarkoitteen taustalle.

Toinen edellä sanotusta nouseva havainto on se, että jaollisuus ei välttämättä ole yksi ja sama asia erilaisissa konstruktioissa. Sellainen tarkoite, joka inkrementaalis-progressiivi-

sen eksistentiaalilauseen näkökulmasta voi olla jaollinen, onkin esimerkiksi kopulalauseen näkökulmasta jaoton. Sama seikka itse asiassa erottaa toisistaan myös merkitykseltään erilaiset eksistentiaalilauseet, sillä edellisten esimerkkien subjektit eivät voisi esiintyä partitiivimuotoisina myöskään staattista olemassaoloa kuvaavissa eksistentiaalilauseissa: **Loputtoman pitkää tavarajunaa seisoi ratapihalla*, **Sitä naapuriin kohoavaa tornitaloa seisoo jo mäellä*. Partitiivisubjektin tutkimuksessa lieneekin liikaa luotettu siihen, että eksistentiaalilauseet olisivat yhtenäinen kategoria. Esimerkiksi staattista olemassaoloa kuvaavia ja muutoksellisia, olemaan tuloa tai olemasta lakkaamista kuvaavia eksistentiaalilauseita on usein käsitelty rinnan ikään kuin ne olisivat automaattisesti samanveroisia partitiivisubjektin esiintymisympäristöjä. Inkrementaalisten tapausten tarkastelu kuitenkin osoittaa, että partitiivisubjektin käyttöehdot eroavat joiltain osin näissä eksistentiaalilause-tyypeissä.

INKREMENTAALINEN SUBJEKTI KESTOA RAJAAMASSA

Dynaamista, tilanteeseen inkrementaalisesti osallistuvaa tarkoitepaljoutta voidaan luonnollisesti ilmaista partitiivin lisäksi myös nominatiivisubjektilla. Jos nominatiivisubjektin ajatellaan tällöin ilmaisevan dynaamisen kvantiteetin sulkeisuutta, lause ymmärretään niin, että subjektin ilmaisema tarkoitepaljous käy vaiheittain läpi ajassa etenevän tilanteen, minkä jälkeen tilanne päättyy (esim. *Vieraat saapuivat yksitellen*). Kuten edellä käsitellyt partitiiviesimerkit osoittivat, jaollisten määräpaljouksien lisäksi myös jaottomat kokonaisuudet voivat osallistua tilanteeseen inkrementaalisesti. Edellisiä esimerkkejä mukaillen tällaista merkitystä ilmaisevat vaikkapa nominatiivisubjektiset lauseet *Saviruukku valmistui vähä vähältä savenvalajan taitavissa käsissä* ja *Juna vyöryi kolisten tunnelista*. Näiden ja edellä käsiteltyjen partitiivisubjektisten esimerkkien (*Saviruukku valmistui vähä vähältä savenvalajan taitavissa käsissä*) kesken vallitsee hyvin samanlainen suhde kuin vastaavien partitiivi- ja totaaliobjektitapausten kesken: nominatiivisubjekti päättyy totaaliobjektin tavoin ilmaisemaan tilanteen rajattuutta (*Savenvalaja valmisti uuden saviruukun ~ Uusi saviruukku valmistui savenvalajan käsissä*), partitiivisubjekti ja -objekti taas ilmaisevat inkrementaalista progressiivisuutta (*Savenvalaja valmisti vähä vähältä uutta saviruukkuu ~ Uutta saviruukkuu valmistui vähä vähältä savenvalajan käsissä*).

Inkrementaalilla subjektilla on muitakin objektimaisia piirteitä. Tällainen on etenkin samantapainen temporaalisen osman käyttörajoitus, joka vallitsee totaaliobjektin yhteydessä (yleisemmin: aspektiltaan rajatussa lauseessa). Inkrementaalisesti tulkittavan subjektin sisältävässä lauseessa osman käyttörajoitus kytkeytyy juuri subjektin sijamerkinään. Tämä johtuu subjektin ilmaiseman dynaamisen kvantiteetin sulkeisuudesta, jonka vuoksi kokonaistilanne päättyy subjektin tarkoitteen käytyä sen kokonaisuudessaan läpi. Dynaamista avokvantiteettia ilmaisevan partitiivisubjektin yhteyteen osma taas käy samalla tavalla kuin vastaavan partitiiviojektinkin yhteyteen. Terho Itkonen (1976: 199) käsittelee sentapaisia esimerkkipareja kuin *Pihalle tuli (pitkän aikaa) autoja ~ Pihalle tuli rattaat*; *Koivuun on jo (kauan) puhjennut lehtiä ~ Koivuun on jo puhjennut lehdet*; *Pellolle kasvoi (parin vuoden ajan) vesakkoa ~ Pellolle kasvoi vesakko*; *Kuusesta on (koko kesän) karissut neulasia ~ Kuusesta on karissut neulaset*, ja katsoo, ettei esimerkkien partitiivisubjektisessa versiossa suluissa esitetty keston ilmaus sopisi nominatiivisubjektiseen versioon. Rajoitus toimii Itkosen mukaan lauseissa, joissa ilmaistaan olemaan tuloa, kun

▷

taas vastaavissa staattisissa eli olemassaoloa kuvaavissa lauseissa nominatiivisubjektikin hyväksyy tällaisen keston ilmauksen, esimerkiksi *Pellosa kasvoi (koko kesän) ruista ~ ruislaiho*. Jatkuva olemassaoloa kuvaavissa lauseissa nominatiivisubjektin kvantiteetti hahmottuukin staattiseksi eikä sen referenssi vaihdu ajan edetessä; niinpä se ei myöskään rajaa tilanteen kestoa.

Osman käymättömyys inkrementaalisen nominatiivisubjektin sisältäviin lauseisiin on kuitenkin jatkumomaista ja riippuu erilaisista tulkinnoista. Rajoitus ei missään tapauksessa ole ainakaan yhtä ehdoton kuin totaaliobjektin yhteydessä. Esimerkiksi Itkosen mainitsema lause *Pellolle kasvoi vesakko* sallii osman aivan luontevasti (*Pellolle kasvoi parin vuoden ajan vesakko*), mikäli sen ei ajatella ilmaisevan vesakon olemaan tuloa kertaluonteisessa vaan kontinuatiivisessa mielessä. Samantyyppisiä ovat lauseet *Mökillemme on jo viiden vuoden ajan tullut kunnan vesi; Pekalle tulee Turun Sanomat; Jussille kasvaa parta ja Vesi valui vuosien ajan raosta talon eristeisiin*. Lauseet tekee erikoisiksi se, että niissä on teellinen verbi ja inkrementaalisesti tulkittava nominatiivisubjekti, mutta silti niiden kuvaamat tilanteet voidaan ymmärtää rajaamattomiksi. Tästä syystä keston osmakin käy. Erikseen kannattaa huomata, että subjekti ei näissä lauseissa ole kaksoiskvantifioiva, sillä se ei ilmaise staattisen kvantiteetin jatkuvaa sulkeisuutta. Esimerkkejä voineekin pitää eräänlaisina intransitiivisina vastineina kontinuatiivista resultatiivisuutta ilmaiseville transitiivilauseille (esim. *Harja puhdistaa hihnan ennen kuin se kulkeutuu sisälle koneistoon*).

TRANSITIIVILAUSEEN SUBJEKTI JA DYNAAMINEN KVANTITEETTI

Objektin sijanvaihtelua edellä käsitellessäni olen luonnollisesti käyttänyt transitiivisia esimerkkilauseita; subjektin inkrementaalista tulkintaa taas olen käsitellyt tähän mennessä vain intransitiivisten ja eksistentiaalilauseiden näkökulmasta. On kuitenkin selvää, että myös transitiivisen lauseen subjektilla voi olla inkrementaalinen tulkinta, ja tämä puolestaan vaikuttaa osaltaan lauseen syntaksiin. Koska partitiivisubjekti on transitiivilauseessa yleisesti ottaen mahdoton, on nominatiivia käytettävä kaikissa ilmaisutehtävissä, ja ainoa ydinargumentti, jonka sijaa voidaan vaihdella, on objekti. Hieman paradoksaalista onkin, että transitiivilauseissa myös subjektin tarkoitteen inkrementaalista osallistumista tilanteeseen ja tästä mahdollisesti johtuvia aspektiseikkoja, muun muassa progressiivisuutta, on ilmaistava juuri objektin sijalla. Esimerkiksi lause *Tavarajuna sivuutti opastinta* on inkrementaaliprogressiivinen nimenomaan subjektin tarkoitteen osalta, sillä se merkitsee, että subjektin pitkänomaisesta tarkoitteesta vasta osa on täyttänyt verbin kuvaaman tilanteen ja kulkenut opastimen ohi. Tätä seikkaa ei kuitenkaan voida merkitä subjektiin itseensä: lause **Tavarajunaa sivuutti opastimen* on mahdoton yritys tavoitella tällaista merkintätapaa.

Tilanne on hieman toisenlainen silloin, kun nominatiivisubjekti ilmaisee niin sanottua kaksoiskvantifointia eli staattisessa mielessä rajattua mutta dynaamisessa mielessä rajaamatonta kvantiteettiä. Tällaisissa lauseissa tilanne on kokonaisaspektiltään rajaamaton, mutta sen rajaamattomuutta ei yllättävää kyllä voidakaan osoittaa partitiiviobjektilla. Esimerkki ilmiöstä on monikkomuotoisen subjektin sisältävä lause *Turun-junat ohittavat nykyään Perniön pysähtymättä*, jossa junien dynaaminen kvantiteetti ja siten kokonaisuus tilanne on ajan suunnassa rajaamaton. Partitiiviobjekti ei kuitenkaan lauseeseen sovi.

Totaaliobjekti selittyy sillä, että lauseen kuvaama tilanne ymmärretään iteratiiviseksi, ja sen kussakin komponenttitilanteessa yksi juna suorittaa Perniön ohittamisen resultatiivisessa mielessä. Komponenttitilanteiden resultatiivisuuden voi tällöin ajatella motivoivan totaaliobjektia samaan tapaan kuin habituaalisissa lauseissa (tyyppi *Olen jo pitkään lukenut sanomalehden kahvipöydässä*); esimerkkien eronahan on vain se, että toisessa vaihtuu tilanteittain subjektin, toisessa objektin tarkoite.

Hankalampi selitettävä ovat sellaiset lauseet, joissa inkrementaalinen nominatiivisubjekti on yksikkömuotoinen ja sen tarkoitteena on jaollinen, dynaamisesti avokvantifioitu aines. Tällaisten lauseiden kuvaamissa tilanteissa nimittäin ei useinkaan erotu sellaisia resultatiivisia osasuorituksia, joiden voisi ajatella motivoivan totaaliobjektin. Esimerkkejä ovat lauseet *Koko päivän loputon turistien virta sivuutti kerjäläisen kiinnittämättä tähän mitään huomiota*, *Valenciassa aiemmin pahoja tulvia aiheuttaneen Turiajoen vesi kiertää nyt kaupungin keskustan kanavaa pitkin ja Voimalinjaa pitkin Venäjältä tuleva sähkö ylittää valtakunnanrajan Imatralla*. On melko yllättävää, ettei näihin lauseisiin niiden kuvaaman tilanteen ilmeisestä rajaamattomuudesta huolimatta voi ajatella partitiiviobjektia. Nehän kuvaavat päättymätöntä, homogeenista tapahtumista, jossa subjektin tarkoiteaines kulkee katkeamattomana virtana tilanteen läpi; keston osmakin niihin käy hyvin. Ne muistuttavatkin suuresti kaksoiskvantifioivan objektin sisältävää tyyppiä (*Olen jo pitkään ostanut sähkön tältä yhtiöltä*); erona on se, että kaksoiskvantiteettia ilmaisee nyt subjekti.

Jos tällaisiin lauseisiin vaihdetaan partitiiviobjekti, subjektin tarkoitteen tulkintaa on samalla muutettava niin, että se ymmärretään dynaamisessa mielessä sulkeiskvantifoiduksi. Tällöin partitiivin tulkinta on progressiivinen. Esimerkiksi *Turistien virta sivuutti kerjäläistä tuntien ajan* puhuisi ilmeisesti dynaamiselta kvantiteetiltaan sulkeisesta turistivirrasta, jonka suorittama kerjäläisen sivuuttaminen päättyy, kun viimeinenkin turisti on kulkenut tämän ohi (vrt. esimerkkiin *Tavarajuna sivuutti opastinta monta minuuttia*). Vastaavasti lause *Venäjältä tuleva sähkö ylittää valtakunnanrajan Imatralla* on suorastaan outo; se voitaisiin väkikäsi oloisesti tulkita niin, että puhe on tietystä, dynaamiselta kvantiteetiltaan sulkeisesta sähköerästä, jota parhaillaan ollaan toimittamassa rajan yli. Partitiiviobjektilla on siis tällaisissa lauseissa oltava nimenomaan progressiivinen merkitys, eikä se voi ilmaista pelkkää tilanteen aspektuaalista rajaamattomuutta.

Hieman toisenlainen progressiivinen tulkinta partitiiviobjektilla on lauseessa *Turiajoen vesi kiertää kahden tunnin ajan Valencian keskustaa kanavaa pitkin*. Lauseen progressiivisuus ei tässä kytkeydy mihinkään subjektilla ilmaistuun, dynaamisesti sulkeiskvantifioituun määräpaljouteen, vaan se kuvaa rajaamattomana jatkuvan vesivirran kunkin osapaljouden suorittaman 'kiertämisen' kestoa erikseen. Asiaa valaisee hyvin minimipari *Liikennevirta kiersi onnettomuuspaikan kiertotietä pitkin puoli tuntia ~ Liikennevirta kiersi onnettomuuspaikkaa kiertotietä pitkin puoli tuntia*. Ensimmäinen, totaaliobjektin sisältävä lause kuvaa samanlaisena jatkuvan tilanteen kokonaiskestoja ('puolen tunnin ajan liikenne ohjattiin onnettomuuspaikan ohi kiertotietä pitkin'), partitiiviobjektillinen lause taas saa progressiivisen tulkinnan, jossa puhe on esimerkiksi kunkin liikennevirrassa ajavan auto(ilija)n kokemasta kestoista. Näyttääkin siltä, että vaikka tällaisten totaaliobjektillisten lauseiden subjekti on yksikkömuotoinen ainesana, lauseet ymmärretään kontinuaatiivisresultatiivisiksi siten, että subjektin tarkoittaman, ajan suunnassa rajaamattoman homogeenisen aineksen kukin komponentti osallistuu hetkellisesti verbin ilmaisemaan tilanteeseen ja suorittaa verbin kuvaaman toiminnan resultatiivisessa mielessä loppuun.

▷

Edellä sanottu koskee kuitenkin ainoastaan sellaisia tilanteita, joissa subjektin tarkoit-
taman paljouden kukin komponentti osallistuu tilanteeseen itsenäisesti ja kuvattu objektin
tarkoitteeseen kohdistuva vaikutus on subjektin tarkoitteen kunkin komponentin erikseen
aiheuttama. Mikäli objektin tarkoitteeseen kohdistuva vaikutus on kollektiivinen siten, että
se kumuloituu vasta subjektin erillisten tarkoitteekomponenttien yhteistoiminnan tuloksena,
tämä erikoisuus katoaa: *Satojen vuosien ajan kiveyksellä kulkeneet ihmiset ovat kuluttaneet
sitä yhä sileämmäksi ~ Satojen vuosien ajan kiveyksellä kulkeneet ihmiset ovat kuluttaneet
sen sileäksi* (ei 'kukin erikseen' vaan 'yhdessä'). Huomattakoon, että ensimmäisessä esi-
merkissä ilmaus *satojen vuosien ajan* voidaan ymmärtää finiittiverbiä rajaavaksi osmaksi,
jälkimmäisessä taas sen on ymmärrettävä kuuluvan subjektilausekkeeseen ja määrittävän
partisiippiä *kulkeneet*, sillä lauseen totaaliobjekti estää normaaliin tapaan osman sellaisen
tulkinnan, jossa se rajaisi finiittiverbin kuvaamaa tilannetta.

Tarkasteltakoon lopuksi vielä sentyyppisiä ilmauksia kuin *Useiden päivien ajan tulva-
vesi täytti jokiuoman ääriä myöten, Idästä vyöryvä tumma pilvimassa peitti taivaan monen
tunnin ajan ja Laitteen ollessa toiminnassa virtaava vesi työntää tämän läpän auki*. Nämä
esimerkit ovat sikäli kiinnostavia, että ne ilmaisevat jatkuvaa resultatiivista vaikutusta,
jonka kohteena objektin tarkoite on, mutta niiden subjektin tarkoite muuttuu inkrementaa-
lisesti tilanteen edetessä. Muutos jatkuu ajassa saumattomasti, sillä subjektin tarkoitteena
on homogeeninen aines eikä tilanteessa siksi erotu iteratiivisesti toistuvia komponentteja.
On helppo huomata, että nämä esimerkit tulevat merkitykseltään hyvin lähelle klassisia
kvasiresultatiivilauseita, joissa kuvataan staattista sijaintisuhdetta, esimerkiksi *Lamppu
valaisee luolan, Lumi peittää maan, Vesi täyttää ammeen*. Toisaalta esimerkit muistut-
tavat merkitykseltään myös kontinuatiivista resultatiivisuutta ilmaisevaa tyyppiä *Harja
puhdistaa liukuhihnan ennen kuin se ajautuu sisään herkkään koneistoon*, joka eroaa
kvasiresultatiivilauseista siinä, että se on merkitykseltään dynaaminen.

Vaikka fennistiikan kirjallisuudessa kvasiresultatiivisina pidettyjen lauseiden subjekti
usein onkin ainesana, sen tulkinta ei käsitellyissä esimerkeissä ole inkrementaalinen.
On kuitenkin helppo huomata, että edellä esitellyistä tapauksista, joissa homogeenisena
aineksena tilanteen läpi »virtaava» subjektin tarkoite kohdistaa jatkuvasti resultatiivisen
vaikutuksen objektin tarkoitteeseen, on vain lyhyt askel staattisiin kvasiresultatiivisiin
lauseisiin. Niinpä monet lauseet voidaan tulkita yhtä hyvin täysin staattisiksi kuin subjektin
osalta inkrementaaliksiksi. Esimerkiksi lause *Kolmen päivän ajan tulviva vesi täytti joki-
uoman* voi kuvata staattista tilannetta, jossa yksi ja sama vesipaljous seisoo jokiuomassa,
tai sitten subjektin tarkoitteen osalta inkrementaalista tilannetta, jossa vesiaines vaihtuu
koko ajan joen virratessa. Huomataan, että kvasiresultatiivisuuteen voidaan »päätyä»
inkrementaalisesta dynaamisuudesta ikään kuin kahta eri kautta, joko inkrementaalisen
objektin (*Pumppu poistaa kaasun vetokaapistasta*) tai inkrementaalisen subjektin (*Tulviva
vesi täyttää jokiuoman*) korvautuessa referenssiltään staattisella ilmauksella.

LOPUKSI

Tunnettu tosiasia on, että niin objektin kuin eksistentiaalisubjektinkin sijana esiintyvän
partitiivin ilmaisema avoin kvantiteetti saattaa »kannatella» tapahtumista läpi ajan siten,
että ilmaistun paljouden kukin komponentti osallistuu tilanteeseen hetkellisesti. Koska

partitiivin ilmaisema dynaaminen kvantiteetti on avoin, on myös osatilanteiden määrä avoin ja lause hahmottuu siksi kokonaisaspektiltaan rajaamattomaksi. Esimerkkejä ilmiöstä ovat monikkomuotoisen partitiiviobjektin ja -subjektin sisältävät ja siksi iteratiiviset lauseet *Automaatti poistaa liukuhihnalta viallisia pulloja* (yhden toisensa jälkeen), *Valmiita tuotteita tulee ulos tätä hihnaa pitkin* (yksitellen), sekä yksikkömuotoisen, tasalaatuista ainesta ilmaisevan partitiiviobjektin ja -subjektin sisältävät ja siten kontinuaatiiviset lauseet *Putki johtaa jätevettä viemäriin; Jättevettä valuu putkea pitkin viemäriin*.

Tässä artikkelissa tarkastellut esimerkit osoittavat, että myös totaalisijan ilmaisema kvantiteetti voi olla dynaamisessa mielessä avoin. Totaalisijainen ilmauskin voi siten kannatella rajaamatonta tilannetta ajassa. Periaate koskee sekä subjektia että objektia: *Automaatti poistaa liukuhihnalta vialliset pullot; Valmiit tuotteet tulevat ulos tätä liukuhihnaa pitkin; Putki johtaa jäteveden viemäriin; Jätevesi valuu putkea pitkin viemäriin*. Tarkastelun olennaisin tulos onkin se, että niin kvantiteetin sulkeisuus kuin aspektin rajattuuskin voi tarkoittaa kahta eri asiaa suhteessa aika-akseliin: molemmat ilmiöt voidaan ymmärtää yhtäältä klassiseen tapaan aika-akselin suuntaisiksi tai toisaalta siten, että tilanteen sulkeisuus tai rajattuus vallitsee jatkuvasti, aika-akseliin nähden kohtisuorassa (kontinuaatiivisessa) mielessä.

Tällainen tilanteen jatkuva totaalisuus aiheuttaa samalla ilmauksen merkitykseen tietynlaista staattisuutta: tilannehan ei kehity toisenlaiseksi vaan pysyy jatkuvasti samanlaisena. Staattisuus ilmenee myös siinä, että totaaliobjektillisia lauseita voidaan käyttää paitsi ilmaisemaan aitoa ajassa etenevää tapahtumista myös luonnehtimaan erilaisia tarkoituksia puhtaasti kuvailevassa mielessä, esimerkiksi erilaisten järjestelmien toimintaperiaatteita tai insituutioiden toimivaltuuksia. Esimerkiksi totaaliobjektin sisältävä lause *Eduskunta tekee päätökset ydinvoimaloista* saattaa kuvailla vain eduskunnan toimivaltuuksia, ja sitä voitaisiin käyttää puhtaasti kuvailevassa tarkoituksessa siinäkin tapauksessa, ettei tällaisia päätöksiä koskaan olisi tehty. Sitä vastoin partitiiviobjektin sisältävä lause *Eduskunta tekee päätöksiä ydinvoimaloista* voitaneen ymmärtää vain niin, että se kuvailee aidosti käynnissä olevaa prosessia, jossa päätöksiä tehdään tai ollaan tekemässä.

Tällainen totaaliobjektiin luontevasti liittyvä staattisuus heijastuu nähdäkseni myös Leinin (1991) kvasiresultatiivisten lauseiden totaaliobjektille antamassa selityksessä. Kvasiresultatiivilauseista annetut klassiset esimerkit ovat kuitenkin staattisia paitsi tapahtumisen myös referenssin kannalta, sillä niissä sen enempää subjektin kuin objektinkaan tarkoite ei vaihdu ajan edetessä. Jos jommankumman ydinargumentin referenssi on inkrementaalinen, ilmauksen merkitykseen tulee jo mukaan dynaamisuutta. Selvimmin dynaamisuus ilmenee silloin, kun inkrementaalisesti tilanteeseen osallistuvaa tarkoitetta kuvataan monikkomuodolla, sillä tällöin tilanne hahmottuu luontevasti iteratiiviseksi. Mikäli inkrementaalista tarkoitetta taas ilmaisee yksikkömuotoinen NP, tilanne hahmottuu kontinuaatiiviseksi, eikä siinä erotu samalla tavoin erillisiä komponenttitilanteita. Tällaisesta kontinuaatiivisesta tilanteesta on enää lyhyt askel staattisuuteen, ja usein yksi ja sama lausekin voi sallia niin iteratiivisen, kontinuaatiivisen kuin staattisenkin tulkinnan. Esimerkiksi *Pilvet peittivät kuun monen tunnin ajan* voidaan ymmärtää iteratiivisesti, mikäli 'pilviä' ajatellaan paljoutena, johon kuuluvat yksilöt vuorotellen peittävät kuun. Lause voidaan ymmärtää myös kontinuaatiivisesti, mikäli pilviä ajatellaan jatkuvana massana, niin, ettei yksittäisten pilvien välillä erotu rajoja. Staattinen tulkinta syntyy, kun pilvien ei ajatella

▷

lainkaan liikkuvan. Tulkintojen jatkumo ulottuu siten saumattomana iteratiivisesta kontinuaatiivisen kautta kvasiresultatiiviseen.

Objektisääntöjen ohella myös eräät subjektin sijojen käyttöä koskevat vakiintuneet käsitykset ovat joutuneet edellä uuteen valoon. Tällainen on etenkin se sääntö, jonka mukaan myöntölauseen partitiivisubjektin on aina oltava tarkoitteeltaan jaollinen. Eri-laisissa inkrementaalista olemaan tuloa (tai näkökenttään saapumista tai muuta sellais-ta) kuvaavissa eksistentiaalilauseissa partitiivisubjektina näyttävät nimittäin voivan esiintyä myös sellaiset ilmaukset, jotka staattista olemassaoloa kuvaavissa eksisten-tiaalilauseissa olisivat mahdollisia vain nominatiivissa ja jotka tällöin ymmärrettäisiin tarkoitteeltaan jaottomiksi (*Uutta tornitaloa syntyy kahden kerroksen viikkovauhtia ~ *Uutta tornitaloa seisoo jo mäellä*). Samat ilmaukset myös edellyttävät kopulalauseen subjektina esiintyessään predikatiivin nominatiivimuotoa (*Uusi tornitalo oli ruskea ~ *ruskeaa*), mikä puhuu niiden jaottomuuden puolesta. Se, että kieli on joustava ja sallii eräiden tarkoitteiden esittämisen yhtä hyvin jaottomina kuin jaollisinakin, ei ole uusi havainto. Uutta lienee se, että jaollisuuden kriteerit voivat suuresti vaihdella myös eri konstruktioiden välillä. Jaollisuustestinä suosittu kopulalauseen predikatiivin sija paljastaakin NP:n tarkoitteen jaollisuuden ainoastaan kopulalauseen näkökulmasta, eikä sen avulla voida yksiselitteisesti ratkaista muiden konstruktioiden nominaalisten elementtien jaollisuutta.

LÄHTEET

- DENISON, NORMAN 1957: *The partitive in Finnish*. Helsinki: Suomalainen tiedeakate-mia.
- DOWTY, DAVID 1991: Thematic proto-roles and argument selection. – *Language* 67 s. 547–619.
- HEINÄMÄKI, ORVOKKI 1984: Aspect in Finnish. – Casper de Groot ja Hannu Tommola (toim.), *Aspect bound: A voyage into the realm of Germanic, Slavonic and Finno-Ugrian aspectology* s. 153–177. Dordrecht: Foris Publications.
- HUUMO, TUOMAS 1997: Partitiivisubjekti ja tilajatkumot. – *Sananjalka* 39 s. 65–98.
- 2001a: »Subjektin kvantiteetti ja verbin aspektitulkinta paljaan partitiivisubjektin konstruktiossa». – Reet Kasik (toim.), *Keele kannul. Pühendusteos Mati Erehti 60. sünnipäevaks*. Tartu ülikooli eesti keele õppetooli toimetised 17 s. 113–131. Tartu: Tartu ülikool.
- 2001b: Kvasiresultatiivilauseet: Esimerkki dynaamisesta subjektiivisesta käsit-teistyksestä. – *Puhe ja kieli* 21/2 s. 85–101.
- 2002: Mikä kielen mielestä on tuloksellista? Polysemian silta resultatiivisuudes-ta kvasiresultatiivisuuteen. – Ilona Herlin, Jyrki Kalliokoski, Lari Kotilainen ja Tiina Onikki-Rantajääskö (toim.), *Äidinkielen merkitykset* s. 534–555. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- 2003: Incremental existence: The world according to the Finnish existential sentence. – *Linguistics* 41(3) s. 461–493.
- tulossa: Kvantiteetti ja aika II. Nominaalinen aspekti ja suomen predikatiivin sijanvaihtelu. – *Virittäjä*.

- IKOLA, OSMO 1972: Partitiivi subjektin, objektin ja predikatiivin sijana. – *Kielikello* 5 s. 4–12.
- ISK = HAKULINEN, AULI – VILKUNA, MARIA – KORHONEN, RIITTA – KOIVISTO, VESA – HEINONEN, TARJA RIITTA – ALHO, IRJA 2004: *Iso suomen kielioppi*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- ITKONEN, TERHO 1976: *Erään sijamuodon ongelmia*. Opuscula Instituti linguae Fennicae, Universitas Helsingiensis 53 s. 173–217. Helsinki: Helsingin yliopisto.
- 1980: Spesies suomessa ja germaanisissa kielissä. – *Virittäjä* 84 s. 27–38.
- KANGASMAA-MINN, EEVA 1978: Verbien sisäisestä aspektista. – *Sananjalka* 20 s. 17–28.
- 1985: Suomen verbi-ilmausten kvantiteetista ja kvaliteetista. – *Virittäjä* 89 s. 429–444.
- LANGACKER, RONALD W. 1999: *Grammar and conceptualization*. Berlin: Mouton de Gruyter.
- LARJAVAARA, MATTI 1991: Aspektuaalisen objektin synty. – *Virittäjä* 95 s. 372–408.
- 1992: Objekti ja rajattuus. – *Virittäjä* 96 s. 272–282.
- LEINO, PENTTI 1991: *Lauseet ja tilanteet: suomen objektin ongelmia*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- MARTIN, MAISA 1987: Adjektiivipredikatiivin sijasta. – *Virittäjä* 91 s. 274–278.
- RIJKHOFF, JAN 1991: Nominal aspect. – *Journal of Semantics* 8 s. 291–309.
- SADENIEMI, MATTI 1929: Objektin totaalisuudesta ja partiaalisuudesta. – *Virittäjä* 33 s. 315–320.
- 1950: Totaalisesta ja partiaalisesta predikatiivista. – *Virittäjä* 54 s. 46–53.
- SCHLACHTER, WOLFGANG 1958: Partitiv und Inkongruenz beim Subjekt des Finnischen. – *Finnisch-ugrische Forschungen* 33 s. 3–95.
- TALMY, LEONARD 2000: *Toward a cognitive semantics 1: Concept structuring systems*. Cambridge: The MIT Press.
- TUOMIKOSKI, RISTO 1978: Objektinsijaisista määrän adverbiaaleista. – *Virittäjä* 82 s. 26–51.
- VILKUNA, MARIA 1989: *Free word order in Finnish: Its syntax and discourse functions*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- 1992: *Referenssi ja määräisyys suomenkielisten tekstien tulkinnassa*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- 2000: *Suomen lauseopin perusteet*. 2., korjattu painos. Helsinki: Edita.

QUANTITY AND TIME I:
NOMINAL ASPECT AND THE CASE MARKING
OF SUBJECT AND OBJECT IN FINNISH

The article examines how nominal aspect motivates the case marking of the (existential) subject and object in Finnish. Nominal aspect refers to the aspectual interpretation of a sentence based on the nature of the participation of a nominal referent in an event. In general, the referent of a nominal element can either participate in the situation as a whole, i.e. from beginning to end, as in 'John was patting the dog', or in an incremental way, where different components of the referent participate in the event in a sequence, as in 'John was mowing the lawn'. In the incremental type the activity proceeds not only in time but also in relation to the referent of the object (the lawn), such that the portion of the referent already affected by the activity gradually increases until the activity has covered the whole referent and reaches its endpoint.

In earlier research it has been shown that case variation between the partitive object and the so-called total object (morphologically marked with the accusative, nominative or genitive case) is based either on quantification of the event alone or on both quantification of the event and the existence of a nominal referent that participates in the event incrementally. In general, the partitive object indicates 'irresultativity', i.e. that the situation is aspectually unbounded (for instance atelic or progressive aspect), whereas the total object indicates 'resultativity', i.e. that the situation is aspectually bounded. Typically, the total object refers to a situation where an accomplishment has been brought to its conclusion.

The writer argues that there is also another type of nominal aspect used in conjunction with verbal aspect, namely the use of the total object in aspectually unbounded sentences. This type consists of expressions such as *Ole+n jo kauan osta+nut sähkö+n tä+ltä yhtiö+ltä* [have+PRESENT.1.SINGULAR already long.time buy+ PARTICIPLE electricity+GENITIVE(TOTAL) this+ABLATIVE company+ABLATIVE] 'I have bought / been buying my electricity from this company for ages already'. This example indicates a homogeneous relationship where the person is continuously buying electricity from a particular company. As the situation is aspectually unbounded, the quantity of electricity must also be unbounded, i.e. there is no temporal or quantitative boundary to the purchasing of electricity. What motivates use of the total object here is the additional meaning that the person is continuously buying *all* his/her electricity from this particular company. If the partitive object were used, the meaning would change and leave open the possibility that electricity is being purchased from other sources too. The relevant quantitative distinction between the two types of object is thus based on boundedness vs. unboundedness of the quantity at each individual point of time during the event. This opposition can be broadly paraphrased by saying that the total object conveys the meaning 'continuously all' and the

partitive object the meaning ‘continuously some’. To clarify this opposition the writer draws a distinction between static and dynamic quantity. Static quantity is the quantity of a nominal referent at each individual point of time during the event, whereas dynamic quantity is incremental and accumulates with time. The writer argues that it is often the bounded static quantity of a nominal referent that invokes the use of the total object in sentences that are aspectually unbounded.

It is also shown that there is an aspectual parallel to this quantitative opposition that motivates use of the total object in apparently unbounded sentences such as *Lääke poista+a kivu+n* [medicine remove+PRESENT.3.SINGULAR pain+GENITIVE(TOTAL)] ‘The medicine removes the pain’. This sentence can be understood as indicating either a single accomplishment where the medicine takes away someone’s pain, or a continuous effect of the medicine in preventing the occurrence of any pain. Although with the latter interpretation the sentence is aspectually unbounded, it can nevertheless be argued that the total object is motivated by a particular type of boundedness, namely the continuous totality of the situation, i.e. the fact that the pain is being completely prevented at each individual moment of the event.

The writer also considers incremental subjects and their affect on the case marking of core arguments. The subject itself can be marked with the partitive case only in existential sentences, where the general principle is such that the partitive marks existential subjects indicating an unbounded indefinite quantity (mass noun or plural subjects). The writer demonstrates that a count noun subject can sometimes also take the partitive marking to indicate its incremental relationship with existence, i.e. its coming into existence in a gradual manner. This means that static existentials (indicating the continuous existence of an entity) and dynamic existentials (indicating that an entity is coming into existence) can be distinguished from each other: only the latter existential allows such count noun partitive subjects. For instance, the dynamic existential *Tunneli+sta vyöry+i näkyviin tavarajuna+a* [tunnel+ELATIVE roll+PAST.3.SINGULAR into-view freight-train+PARTITIVE] ‘A freight train was rolling into view from the tunnel’ allows the partitive whereas the static existential **Asema+lla seisoi+i tavarajuna+a* [station+ADESSIVE stand+PAST.3.SINGULAR freight-train+PARTITIVE] is impossible with a partitive subject.

Transitive clauses with an incremental subject are also considered. In general, the syntactic constraint limiting the use of the partitive subject to existential clauses prohibits its use in transitive clauses, and the incremental participation of the referent of the subject can only be indicated by the case marking of the object. Thus, even when it is the referent of the subject whose incremental participation causes the progressive nature of the situation, this must be expressed by the case marking the object: *Tavarajuna sivuutti+i asema+a* [freight-train pass+PAST.3.SINGULAR station+PARTITIVE] ‘The freight train was passing the station’. Interestingly, if the quantity of the incremen-

tal subject is unbounded, the total object must be used, as in *Venäjä+ltä oste+ttu sähkö ylittä+ä raja+n Imatra+lla* [Russia+ABLATIVE buy+PASSIVE. PARTICIPLE electricity cross+PRESENT.3.SINGULAR border+GENITIVE(TOTAL) Imatra+ADESSIVE] ‘The electricity bought from Russia crosses the border at Imatra’. The total object (the border) is used even though the event is unbounded and the referent of the subject (electricity) participates in it incrementally. In such examples the object marking thus represents the situation as a continuous accomplishment, even though it is not the referent of the object but of the subject that changes incrementally throughout the event. ■

Kirjoittajan yhteystiedot (address):

Tartu Ülikool

Soome-ugri osakond

Ülikooli 18

51014 Tartu

Eesti

Sähköposti: *thuumo@ut.ee*